

EKONOMISTYRNINGSVERKET

Rapport

Det nya normala?

Bestående coronaeffekter i myndigheternas verksamhet

Publikationen kan laddas ner
från ESV:s webbplats esv.se.

Datum: 2022-04-01

Dnr: 2021-00968

ESV-nr: 2022:27

Copyright: ESV

Rapportansvarig: Thea Palm

Förord

Denna rapport är framtagen inom ramen för ESV:s arbete med att analysera verksamheter och identifiera möjliga effektiviseringar i statens verksamhet. Ett stort tack till de myndigheter som besvarat den enkät som till stor del ligger som grund för rapporten samt de myndigheter som deltagit i intervjuer. Letyh Ameri, Björn Andersson, Emelie Brunhage, Bo Henriksson, Thea Palm, Victoria Nüth, Annika Näsavall Åhman och Milan Sofipour har tagit fram denna rapport.

Stockholm
2022-04-01

Peter Kvist

Avdelningschef

Thea Palm

Utredare

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	8
1.1 Metod	9
2 Förändringar i myndigheternas förvaltningskostnader med anledning av pandemin	11
2.1 Kommentarer på S-koder	11
2.2 Övriga S-koder.....	13
3 Myndigheternas bild av bestående coroneffekter	14
3.1 Möjligheten till distansarbete har ökat.....	14
3.2 Ökade digitala aktiviteter	18
3.3 Resandet förväntas minska	23
3.4 Lokalbehovet har förändrats	24
3.5 Medarbetarna kommer i större utsträckning kunna välja var i landet de ska vara stationerade	30
4 Sammanfattande analys	32
4.1 Distansarbete har delvis inneburit förändrade kostnader.....	32
4.2 Distansarbete ställer (nya) krav	32
4.3 Minskade resor i linje med regeringsuppdrag om minskade utsläpp från tjänsteresor 35	
4.4 Övriga effekter av förändrade arbetssätt	36
4.5 Nya arbetssätt ger nya lokalbehov.....	36
5 Hur går vi vidare?	42
5.1 Regelverket begränsar andrahandsuthyrning	42
5.2 Co-working påverkar i regel inte prisomräkningstalet för lokalkostnader	43
5.3 Myndighetsövergripande lokaler kan innebära behov av ändrad styrning	43
Bilaga 1 Utförlig analys av myndigheternas lokalbehov	45
Behov av lokalyta nedbrutet på lokaltyp	45
Behov av ändrad lokalisering nedbrutet på myndighetsgrupp	48
Bilaga 2 Enkät till myndigheterna	50
Bilaga 3 Intervjuguide	58

Sammanfattning

Vilka bestående förändringar som påverkar myndigheternas kostnader kan vi förvänta oss som en följd av pandemin? Det var frågan vi ville besvara med denna studie. Mer distansarbete och digitala aktiviteter, ett minskat resande samt potentiellt förändrade lokalbehov är kanske inte särskilt förvånande resultat. Samtidigt vill ESV lyfta att myndigheterna har visat en större förmåga att snabbt ställa om sin verksamhet än vad vi hade förväntat oss. Vår förhoppning är att den här rapporten kan bidra till reflektion över vilka fortsatta möjligheter till verksamhetsutveckling, samverkan och effektivisering som finns i spåren av pandemiårens erfarenheter.

Covid-19 har på olika sätt påverkat myndigheternas förutsättningar att bedriva verksamhet. Omställningen har inneburit ett kraftigt ökat distansarbete samt en ökad andel digitala arbetssätt. Allteftersom medarbetarna återgår till den fysiska arbetsplatsen kommer sannolikt vissa effekter minska, medan andra består. Den här rapporten syftar till att ge en bild av sådana förändringar som kan väntas bestå även efter pandemin. Vilka lärdomar tar myndigheterna med sig in i det ”nya normala”? Har det uppstått nya behov eller möjligheter med anledning av de ökade digitala arbetssätten?

Rapporten bygger på en översiktlig analys av myndigheternas förvaltningskostnader under pandemiåren, en enkät som gått ut till samtliga myndigheter i den statliga redovisningsorganisationen¹ samt intervjuer med ett urval myndigheter. Frågorna handlar huvudsakligen om effekter av ökat distansarbete.

Coronapandemins effekter på förvaltningskostnaderna har inneburit en förändring av kostnadsbilden, där vissa kostnader minskat och andra ökat väsentligt. Med anledning av att myndigheternas verksamhet delvis förväntas genomföras på distans även fortsättningsvis bedömer ESV att vissa förändringar kan bli bestående. En sådan är lokalkostnaderna som för vissa myndigheter bör kunna minska över tid när avtal med mindre lokalyta kan realiseras.

Merparten av myndigheterna kommer erbjuda en stor del av sina medarbetare möjlighet att arbeta på distans även efter pandemin. Varannan myndighet kommer att erbjuda sina anställda att arbeta på distans två dagar i veckan, men det finns också myndigheter som kommer erbjuda både mer och mindre.

I våra kontakter med myndigheter har vi fått en bild av att pandemin har inneburit att verksamheter har digitaliserats i snabbare takt än tidigare. Samtidigt pekar många myndigheter på att de redan innan pandemin arbetat med att tillvarata och utveckla

¹ Exklusive myndigheter under riksdagen.

digitala arbetssätt och att pandemin snarare har påskyndat utvecklingen. De nya arbetssätten behöver sannolikt utvärderas, men ESV kan konstatera att myndigheterna nu har flera alternativ för att genomföra sin verksamhet. Ett aktivt arbete med att använda digitala möjligheter, kombinerat med mer traditionella ”fysiska” arbetssätt kan effektivisera myndigheternas verksamhet. ESV ser ett värde i att det finns forum för samverkan för att sprida goda exempel och lära av varandra.

Efter pandemin verkar det som att fler myndigheter i viss utsträckning kommer att erbjuda medarbetare att kunna välja fritt var i landet de ska vara stationerade. Vi ser att det kan ge ökade möjligheter att anställa rätt kompetens och att myndigheten blir en attraktivare arbetsgivare. Samtidigt ska alltid verksamhetens behov avgöra och förtroendet för att verksamheten bedrivs rättssäkert och effektivt får inte äventyras.

En annan konsekvens av pandemin blir sannolikt ett minskat resande. Det ligger också i linje med det uppdrag som alla myndigheter fått i sina regleringsbrev för budgetår 2022 vad gäller utsläpp från tjänsteresor.²

Vad gäller myndigheternas lokalbehov framkommer bland annat följande av vår undersökning:

- Flera större myndigheter, med stor förhyrd lokalarea, ser ett behov av mindre yta per anställd.
- Det är framförallt arean för kontorslokaler som myndigheterna bedömer att de kan minska på.
- Många myndigheter vill och kommer att samverka med andra organisationer kring lokaler, men det saknas idag styrning mot lokalsamverkan inom staten.
- De flesta myndigheter ser inte något behov av förändrad lokalisering.
- Flertalet myndigheter ser inte behov av någon förändring av hyrestid medan en knapp fjärdedel inte kan bedöma huruvida deras hyrestid kommer att förändras i framtiden.

Digitaliseringen och de förändrade arbetssätten ställer krav på förändringar i statens lokalanvändning och skapar nya möjligheter till effektiviseringar. Frågan är om nuvarande styrning bidrar till en effektiv lokalförsörjning i staten eller om det finns behov av en ny lokalförsörjningsstrategi.

² <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/12/uppdrag-till-myndigheterna-for-fortsatt-minskad-klimatpaverkan-fran-statliga-tjansteresor/>

Några frågeställningar som vi bedömer som relevanta att gå vidare med:

- Prisomräkningssystemet bygger idag på att myndigheterna själva styr över sin lokalförsörjning. En tydligare styrning skulle i vissa fall kunna leda till ett effektivare lokalutnyttjande. Ger dagens prisomräkningssystem rätt förutsättningar för det?
- Finns det behov av förändringar av lokalförsörjningsförordningen för att underlätta för lokalsamverkan?
- Co-working påverkar i regel inte prisomräkningstalet för lokalkostnader. Är co-workingarbetsplatser att betrakta som lokalförsörjning och ska därmed dessa kostnader kategoriseras som lokalkostnader?

1 Inledning

Vilka bestående förändringar som påverkar myndigheternas kostnader kan vi förvänta oss som en följd av pandemin? Det är frågan vi vill besvara med denna studie.

Covid-19 har på olika sätt påverkat myndigheternas förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Statliga myndigheter har bland annat under en stor del av pandemitiden haft i uppdrag att så få arbetstagare som möjligt ska arbeta i myndighetens lokaler.³ En stor andel av de statsanställda har därför arbetat på distans. Vidare har de nationella allmänna råden och rekommendationerna för att minska smittspridningen även påverkat myndigheters förutsättningar att exempelvis bedriva tillsyn på plats, ta emot besökare i museiverksamhet eller hålla i fysiska utbildningar. För att genomföra sina uppgifter har myndigheterna fått ställa om delar av sin verksamhet. Allteftersom medarbetarna återgår till den fysiska arbetsplatsen kommer sannolikt vissa effekter minska, medan andra består.

I årsredovisning för staten 2020 konstaterades att flera myndigheter prioriterade om sin verksamhet under året. Ordinarie eller tidigare planerad verksamhet fick prioriteras ned till förmån för att hantera uppgifter till följd av pandemin.⁴ Vi har översiktligt analyserat utfallet för myndigheternas förvaltningskostnader under 2020 och 2021 i jämförelse med tidigare år för att få en bild av vilka direkta effekter coronapandemin har fått.⁵ Många av effekterna kommer att vara tillfälliga. Det är verksamheter som upphör efter pandemin.

I den här rapporten har vi valt att fokusera på sådana förändringar som kan väntas bestå efter pandemin. Ett rimligt antagande är att flera av de bestående förändringarna kan kopplas till den ökade möjligheten till distansarbete. ESV har därför valt att utgå från detta. Vilka lärdomar tar myndigheterna med sig in i det ”nya normala”? Har det uppstått några nya behov med anledning av de ökade digitala arbetssätten?

En viktig fråga som vi vill belysa är myndigheternas lokalförsörjning. Lokalkostnader utgör en betydande del av myndigheternas förvaltningskostnader. Även om det är för tidigt att utläsa några större förändringar idag, är det rimligt att anta att dessa kostnader kommer påverkas av ett förändrat arbetssätt. Hur ser myndigheterna på sitt framtida lokalbehov med anledning av det?

³ Exempelvis Fi2021/01934

⁴ Årsredovisning för staten 2020, s. 61

⁵ Se avsnitt 2

Rapporten är tänkt att fungera som ett diskussionsunderlag och att den kan bidra till reflektion över vilka fortsatta möjligheter till verksamhetsutveckling, samverkan och effektivisering som finns i spåren av pandemiårens erfarenheter.

1.1 Metod

Rapporten inleds med en översiktlig analys av utfallet för myndigheternas förvaltningskostnader 2020 och 2021 i jämförelse med tidigare år. Därutöver bygger den huvudsakligen på en enkät, men vi har även intervjuat företrädare för tio myndigheter.

Flera frågor handlar om myndigheternas bedömning av ett tillstånd efter pandemin. ESV har inte definierat begreppet efter pandemin i enkäten vilket innebär att svaren beror på hur varje myndighet har tolkat frågan.

I rapporten och i informationsinsamlingen har ESV använt termerna distansarbete och hemarbete synonymt.

Myndigheternas förvaltningskostnader

Vi har utgått från nationalräkenskapernas beräkningar, och definierar förvaltningskostnader som de S-koder som sorteras under rubrikerna Löner, Lagstadgade arbetsgivaravgifter, Omkostnader för personal, Lokalhyror och Omkostnader för konsumtion.⁶ Dessa motsvarar i princip de poster i myndigheternas årsredovisningar som avser Kostnader för personal, Kostnader för lokaler och Övriga driftskostnader. Vi har jämfört utfallet för 2020 och 2021 med tidigare år och använt data från nationalräkenskaperna⁷ under perioden 2018–2021.

Enkätundersökning

Enkäten har skickats till samtliga myndigheter som ingår i den statliga redovisningsorganisationen⁸, totalt 211 stycken. Adressat var respektive myndighets registrator. Undersökningsperiod var från den 19 november till och med den 10 december. Enkäten öppnades dock igen till och med den 16 december för att öka möjligheten att svara. Samtliga svar utom ett har inkommit genom enkätverktyget Survey Generator.

193 myndigheter har besvarat enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 91,5 procent. Vidare finns ett internt bortfall på vissa frågor.⁹ Det största bortfallet är på fråga 6.4

⁶ Art 1-11 i nationalräkenskaperna

⁷ Myndigheterna rapporterar in ekonomisk information till ESV med hjälp av statliga inrapporteringskoder, S-koder. Uppgifterna från nationalräkenskaperna innehåller myndigheternas löpande inrapporterade rapportering anpassat till det Europeiska nationalräkenskapssystemet.

⁸ Riksdagsmyndigheterna är exkluderade.

⁹ Det vill säga att respondenten besvarat enkäten men inte svarat på vissa frågor.

Samverkan om lokaler, där 180 av 193 svarat. För övriga frågor varierar det interna bortfallet med mellan 1 och 6 svarande. Frågorna finns i sin helhet i bilaga 2.

Intervjuer

För att fördjupa bilden samt ge ett inspel till enkätfrågorna har vi genomfört intervjuer med ekonomichefer eller motsvarande för tio myndigheter. Intervjuerna, som genomfördes digitalt under oktober och november 2021, har haft samma teman som enkätfrågorna. Intervjuguiden finns i sin helhet i bilaga 3.

2 Förändringar i myndigheternas förvaltningskostnader med anledning av pandemin

Myndigheternas förvaltningskostnader 2021 ökade ungefär med samma takt som 2019, året innan pandemin bröt ut. Utvecklingen 2021 jämfört med 2020 var 7 procent. Tabellen nedan visar att de procentuella förändringarna sammantaget inte är så stora.

Tabell 1 Myndigheternas förvaltningskostnader 2018-2021 (miljoner kronor)

	2018	2019	2020	2021	Utveckling belopp 2020-2021	Utveckling (%) 2019	Utveckling (%) 2020	Utveckling (%) 2021
Löner och lagstadgade arbetsgivaravgifter	161 146	168 526	176 985	187 047	10 062	5%	5%	6%
Omkostnader personal	4 237	4 374	3 355	3 532	177	3%	-23%	5%
Lokalhyra och övriga lokalkostnader för hyrda lokaler	22 665	23 791	24 600	25 240	641	5%	3%	3%
Omkostnader konsumtion	109 818	117 366	122 827	135 929	13 102	7%	5%	11%
Övr: Värnpliktsersättningar, offentligrättsliga avg och reparationer av hyrda lokaler	1 086	1 440	1 475	1 471	-4	33%	2%	0%
Summa	298 952	315 498	329 241	353 218	23 978	6%	4%	7%

Tabellen visar vidare att det finns kostnader som ökat under perioden men även sådana som minskat. För att få en mer detaljerad bild av hur förvaltningskostnaderna har förändrats och om det finns förändringar som kan förklaras av coronapandemin behöver vi bryta ned kostnaderna på specifika S-koder och myndigheter.

De myndigheter som hade stora förändringar i sina förvaltningskostnader under 2020 och 2021 var Folkhälsomyndigheten, Trafikverket, Försvaret, Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Skogsstyrelsen samt Tillväxtverket. Av dessa myndigheter är det framförallt Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Tillväxtverket som har haft uppdrag kopplade till pandemin vilka kan förklara de ökade förvaltningskostnaderna.

2.1 Kommentarer på S-koder

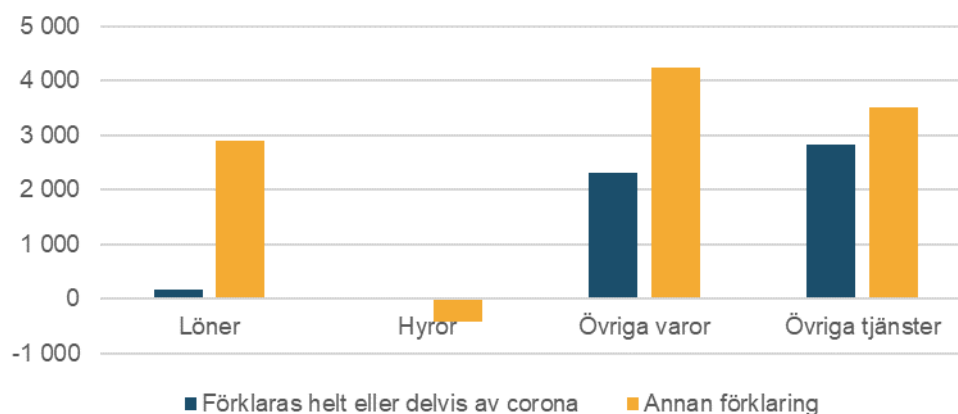
Från och med andra kvartalet 2020 har myndigheterna löpande varje kvartal lämnat kommentarer på S-koder (KPS) i Hermes. Myndigheter som har stora förändringar i S-kodsutfallet mellan den inrapporterade perioden jämfört med motsvarande period föregående år ska lämna kommentarer. Nedan finns en lista på de S-koder som ingår i vår definition av förvaltningskostnader¹⁰ samt de gränsvärden som avgör om myndigheterna ska lämna kommentarer. Dessa S-koder utgör år 2021 14,5 miljarder kronor av de totala förvaltningskostnaderna om 24 miljarder kronor som ingår i den här analysen.

¹⁰ Se 1.1 Myndigheternas förvaltningskostnader för vår definition av förvaltningskostnader.

Tabell 2 Gränsvärden för S-koder i KPS

Skod	+/- belopp mnkr	och +/- procent
S4111, Lön, utgifter	40	5
S5011, Lokallyror, utgifter, utomstatliga	15	7
S5355, Övriga varor, utgifter, utomstatliga	5	20
S5368, Övriga tjänster, utgifter, utomstatliga	20	25

Sammanlagt finns det kommentarer till förändringar i förvaltningskostnader på 15,4 miljarder kronor. I kommentarerna går det att se att förändringar på sammanlagt 5,3 miljarder kronor helt eller delvis förklaras av pandemin. I diagrammet nedan framkommer att det framförallt är en ökning av övriga varor och tjänster som beror på pandemin.

Tabell 3 Förändringar av förvaltningskostnader förklarade i KPS

Kriminalvården har kommenterat att ökningen av löneutgifter (S4111) delvis kan förklaras av pandemin. För Tillväxtverket kan hela ökningen av löneutgifter förklaras av pandemin. Myndigheten förklarar det med att kostnaderna ökat för visstidsanställning av personal och övertidsersättning för arbetet med stöd till korttidsarbete. Visstidsanställningarna kommer sannolikt pågå en bit in i 2022.

Endast Linnéuniversitetet har lämnat information i kommentarer på S-koder om förändrade lokallyror (S5011) till följd av pandemin. De förklarar att ökningen under 2021 är en följd av att universitetet åter öppnat upp och bedriver verksamhet på plats vilket i sin tur orsakat ökade kostnader.

Flera myndigheter som kommenterade förändringar av inköp av övriga varor (S5355) angav pandemin som förklaring till förändringen. Den största ökningen står Folkhälsomyndigheten för. Ökningen avsåg främst inköp av covid-19 vaccin som sålts vidare till andra länder. Även Socialstyrelsens inköp av sjukvårdsmaterial, skyddsutrustning och läkemedel ökade under 2021. Under 2020 har även flera myndigheter kommenterat att de köpt in datorer och kontorsutrustning för hemarbete.

Under 2020 angav några myndigheter att de köpte in städ- och hygienprodukter i större utsträckning på grund av pandemin. Under 2021 rapporterade Polismyndigheten samt Umeå universitet en minskning av inköp av varor. Polisen förklarade att förändringen i huvudsak utgjordes av mindre inköp av IT-utrustning samt handdesinfektionsmedel jämfört med 2020. Umeå universitet hade ett minskat inköp av förbrukningsvaror till forskning jämfört med 2020.

För inköp av övriga tjänster (S5368) fanns det såväl myndigheter som hade ökade som minskade utgifter och där pandemin angavs som förklaring. En stor del av ökningen avsåg Folkhälsomyndighetens inköp av provtagnings-tjänster. Testningen skalades upp under 2020 för att utökas stort under 2021. Även Socialstyrelsen ökade sina kostnader för inköp av tjänster som en följd av pandemin.

Av de myndigheter som istället haft minskade inköp av tjänster angavs att verksamheten inte kunnat bedrivas på samma sätt som under 2019. Det ledde till minskade kostnaderna för exempelvis konsulter, kurser och konferenser, hotell, logi och restaurang.

2.2 Övriga S-koder

ESV har även analyserat förändringar av de S-koder som inte ingår i KPS, men som ingår i vår definition av förvaltningskostnader. De största förändringarna här finns i sådana S-koder som är periodiseringsposter som är kopplade till löner och hyror. Rimligen har dessa förändringar samma förklaringar som motsvarande S-koder för lön och hyra och ESV har därför inte analyserat dem närmare.

Bortsett från dessa S-koder återfinns den största procentuella förändring under rubriken Omkostnader för personal. Här är det framförallt Utbildningskostnader för personal (S4141) samt Övriga personalkostnader (S4181) som har ökat under 2021 efter en nedgång under 2020. Samtidigt har utbildningstjänster (S5363) som sorterar under rubriken Omkostnader för konsumtion fortsatt minska i omfattning, både avseende 2020 och 2021.

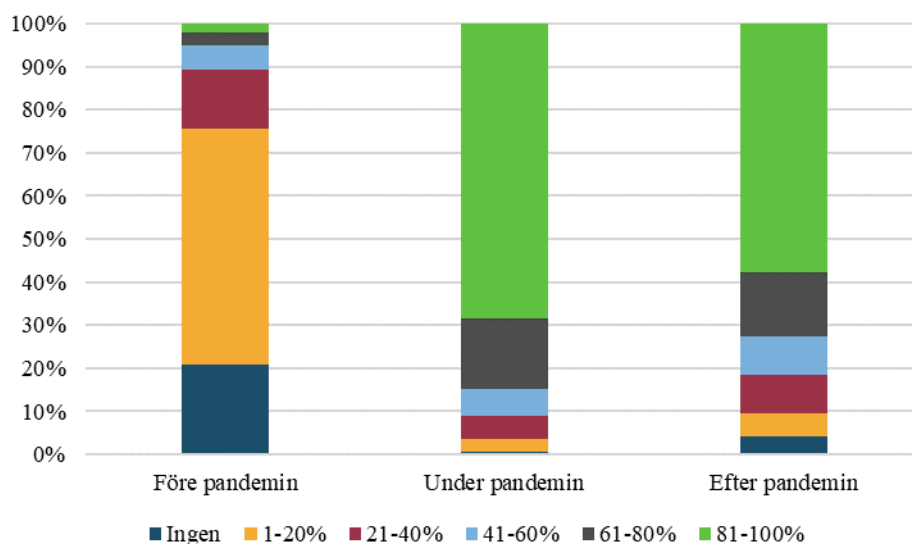
Under rubriken redovisas även minskade kostnader för Resor (S5341) samt för Reparationer och underhåll (S5301). Utgifter för inköp av Datatjänster (S5362) ökade under både 2020 och 2021.

3 Myndigheternas bild av bestående coroneffekter

3.1 Möjligheten till distansarbete har ökat

En tydlig effekt av pandemin är det ökade distansarbetet på myndigheterna. Enkätsvaren visar att det har skett en förskjutning i denna riktning, från att den största andelen av medarbetarna inte arbetade på distans till att den största andelen kommer erbjudas distansarbete efter pandemin.

Diagram 1 Hur stor andel av myndighetens medarbetare arbetade på distans minst en dag i veckan (andel myndigheter)?

Diagrammet visar att 76 procent av de svarande myndigheterna angav att 0–20 procent av medarbetarna arbetade på distans före pandemin. Motsvarande andel efter pandemin är 9 procent. 58 procent av myndigheterna bedömer att 81–100 procent av medarbetarna kommer erbjudas arbete på distans efter pandemin, och 73 procent har svarat att fler än 60 procent av medarbetarna kommer erbjudas arbete på distans. Ser vi istället till antalet årsarbetskrafter är andelarna något förändrade. De som har svarat att 81–100 procent av medarbetarna kommer kunna arbeta på distans efter pandemin utgör cirka en femtedel av de totala årsarbetskrafterna i myndigheterna.¹¹

En grupp myndigheter som erbjöd medarbetare distansarbete i större utsträckning även innan pandemin är universitet och högskolor. Av dessa hade hälften medarbetare som arbetade på distans 20 procent eller mer, vilket kan jämföras med en fjärdedel för samtliga myndigheter. En förklaring som flera har angett är att en

¹¹ Andelen är beräknad utifrån de 190 myndigheter som besvarat den specifika frågan.

stor del av dessa myndigheters anställda även innan pandemin har haft distansavtal (exempelvis forskare). Även dessa myndigheter kommer erbjuda distansarbete i större utsträckning efter pandemin, men ökningen är inte lika stor som för myndigheterna totalt sett.

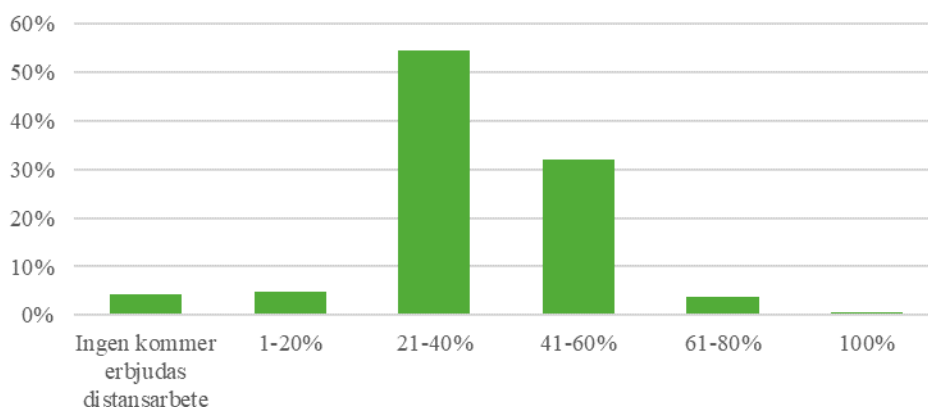
Diagrammet visar vidare att det under pandemin var en större andel medarbetare som arbetade på distans än den andel som kommer erbjudas distansarbete efter pandemin. I våra intervjuer har det framkommit att man i vissa fall gjort undantag och möjliggjort för arbete på distans som egentligen skulle genomföras fysiskt på plats. Sådana undantag slutar gälla i och med att restriktionerna släpper. Flera tar även upp att vissa arbetsuppgifter lämpar sig bättre på plats. Sådana exempel är olika former av utveckling och idégenerering, här anser flera att det fysiska mötet är viktigt för denna typ av arbete.

De myndigheter som i rapporten kategoriseras som kontorsmyndigheter¹² kommer fortsätta att erbjuda distansarbete till motsvarande andel som under pandemin. Av dessa var det endast 2 procent vars medarbetare arbetade på distans 81–100 procent. Under pandemin var motsvarande andel 72 procent och även efter pandemin utgör andelen 72 procent.

Varannan myndighet kommer erbjuda distansarbete upp till två dagar i veckan

I vår enkätundersökning har de flesta myndigheter angett att de kommer ge möjlighet till distansarbete upp till två dagar i veckan.

Diagram 2 När distansarbete erbjuds, hur stor andel av arbetstiden kommer erbjudandet omfatta? (andel myndigheter)

Drygt hälften (55 procent) av de myndigheter som besvarat vår enkät anger att distansarbete kommer erbjudas upp till två dagar i veckan. Ungefär en tredjedel (32

¹² Se definition i avsnitt 0

procent) har angett svarsalternativet 41–60 procent av arbetstiden. Av dessa så har 21 myndigheter lämnat fritextsvar och en stor del av dessa (14 stycken) har angett att de satt ett tak på 49 procent hemifrån. Även i intervjuerna är det flera myndigheter som resonerar kring taket på 49 procent, och anger att denna gräns är kopplad till definitionen av tjänsteställe.

ESV kan konstatera att enkäten skickades innan Skatteverket tydliggjort att huvudarbetsplatsen antas vara tjänsteställe, oberoende av i vilken omfattning distansarbete erbjuds.¹³ Det här skulle i viss mån kunna påverka hur myndigheterna hade svarat idag. Vi kan samtidigt konstatera att hälften av myndigheterna i undersökningen angett att de har satt ett tak på två dagar i veckan (40 procent). Därmed är det sannolikt andra ställningstaganden som påverkat vilket beslut man har fattat i frågan om antal dagar. I intervjuerna har flera resonerat om att verksamhetens natur avgör hur stor andel distansarbete som är lämplig. Möjligen kan det vara en sådan faktor som myndigheterna vägt in, alltså att fler arbetsuppgifter behöver genomföras på plats.

Samtliga myndigheter som svarat att de ska erbjuda distansarbete mer än 60 procent av tiden är så kallade kontorsmyndigheter. Av fritextsvaren framkommer att erbjudandet kommer att variera mellan medarbetare, vilket innebär att det på myndigheterna kommer variera hur omfattande distansarbete som är möjligt. Bara en myndighet kommer att erbjuda distansarbete till 100 procent. Det gäller en bit in i 2023 och därefter ska myndigheten ta ett nytt beslut.

Det är framför allt försvarsmyndigheter som har svarat att ingen kommer att erbjudas distansarbete. Arbetets natur är generellt något som även andra myndigheter kommenterar, och tar då särskilt upp informationssäkerhet som en begränsning i vilka arbetsuppgifter som kan genomföras hemifrån respektive på kontoret.

Av intervjuerna framkommer även att distansarbete är något som man bedömer att man behöver erbjuda för att vara en attraktiv arbetsgivare. Samtidigt poängterar flera av dem vi intervjuade att distansarbete ska vara en möjlighet, inte en rättighet eller skyldighet. En bedömning av verksamhetens behov behöver göras och påverkar då i vilken omfattning (om någon) som hemarbete är möjlig.

I enkätsvaren framkommer att omfattningen av möjligheten till distansarbete kan variera mellan olika grupper inom myndigheten. I intervjuerna resonerar myndigheterna olika kring just detta. Någon tar upp att det alltid finns vissa arbetsuppgifter som kan genomföras på distans och att därför samtliga kommer

¹³ <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2017.7/326317.html>

erbjudas distansarbete i någon utsträckning. Andra ser behov av att begränsa så att vissa kategorier av medarbetare inte kommer erbjudas distansarbete alls.

Vad gäller risker med eller hinder för distansarbete nämner fler myndigheter att det innebär ökade krav på ledarskap. I intervjuerna tar några upp att en fördel med att reglera distansarbete, det vill säga sätta en maxgräns som gäller för myndigheten, är att det förenklar för den närmsta chefen. Medarbetarnas önskemål är inte alltid i linje med vad myndigheten ser som det bästa för verksamheten och en tydligt beslutad gräns underlättar därmed för cheferna i dialogen med medarbetarna.

Flera myndigheter nämner i intervjuerna även säkerhetsfrågor när det gäller till exempel datorer och uppkoppling. Det har också handlat om hur myndigheter ska hantera känsliga handlingar i pappersformat när personal sitter hemma och arbetar.

De flesta myndigheter kommer erbjuda kontorsutrustning för hemmet även efter pandemin

Av enkätsvaren framkommer att cirka två tredjedelar (67 procent) av myndigheterna kommer att erbjuda någon form av kontorsutrustning för hemarbete efter pandemin. Det är enbart cirka en fjärdedel av de myndigheter som har besvarat frågan som anger att de inte kommer att erbjuda kontorsutrustning.

Av de som angett att de kommer erbjuda kontorsutrustning för hemarbete har cirka 45 procent angett att de ska låna ut utrustning som införskaffats särskilt för distansarbete. Nästan lika många, cirka 35 procent, kommer att låna ut redan befintlig utrustning. Dessutom har cirka 5 procent angett att de ska ge bidrag till medarbetare så att de själva kan införskaffa kontorsutrustning för hemarbete.

Myndigheterna har på vissa frågor kunnat kommentera sina svar.¹⁴ Av kommentarerna framgår att många av myndigheterna kommer att låna ut utrustning i form av skärmar, tangentbord och sådan utrustning som lätt kan tas med från kontoret till hemmet. Flera myndigheter anger dock att de inte kommer att köpa in möbler till distansarbetsplatserna. En myndighet nämner att de ska erbjuda utrustning till ett fåtal medarbetare som har en unik kompetens som inte går att få någon annanstans. Flera myndigheter säger också att man ännu inte tagit beslut i frågan. En myndighet anger att endast en arbetsplats kommer att utrustas: hemma eller på jobbet. Det finns också myndigheter som anger att man enbart kommer att erbjuda utrustning om det finns en medicinsk orsak eller om en enskild överenskommelse om en större del distansarbete har träffats.

¹⁴ Utrymme för kommentar fanns om myndigheten svarat ja på att de kommer att erbjuda kontorsutrustning på annat sätt än att låna ut befintlig utrustning eller utrustning som införskaffats särskilt för distansarbete.

Samtliga myndigheter vi intervjuade har erbjudit hemutrustning under pandemin, men omfattningen av utrustning har varierat. Dator, skärm och tangentbord nämns i de flesta intervjuerna. I flera fall har personalen även kunnat låna hem kontorsstolar. Några myndigheter nämner att de anställda också har erbjudits en skattefri förmån för hemutrustning.

Ökade inköp med anledning av distansarbete

De förändringar i myndigheternas förvaltningskostnader som vi kan koppla till ökat distansarbete är inköp av kontorsutrustning och datatjänster. Kostnaderna för datatjänster (S-kod 5362) ökade med 12 procent, eller 1,2 miljarder kronor, mellan 2019 och 2020. Under 2021 fortsatte kostnaderna för datatjänster att öka med 4 procent eller 0,5 miljarder kronor vilket var en lägre ökningstakt än föregående år.

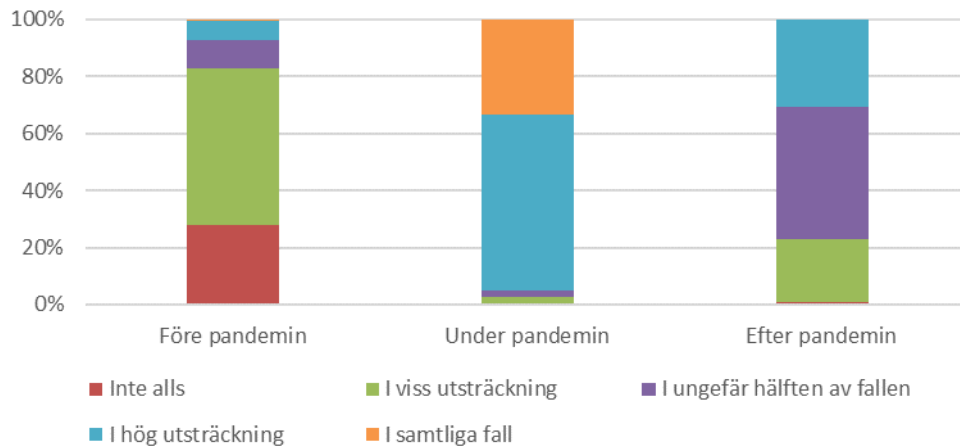
Inköp av datorer och annan kontorsutrustning redovisar myndigheterna till ESV tillsammans med inköp av andra varor på S-kod 5355. Sammantaget har myndigheternas inköp av övriga varor ökat med 15 procent eller 1,5 miljarder kronor mellan 2020 och 2021. Motsvarande ökning 2020 var 29 procent eller 2,3 miljarder kronor. I underlaget går det inte att specificera varorna i detalj men i kommentarer från de myndigheter som har störst förändring framkommer det att förändringen i första hand kopplas till inköp av varor som gjorts av myndigheter som haft direkta uppdrag i arbetet med pandemin. I övrigt har myndigheterna kommenterat att de köpt in datorer och kontorsutrustning för hemarbete samt städ- och hygienprodukter i större utsträckning på grund av pandemin.

3.2 Ökade digitala aktiviteter

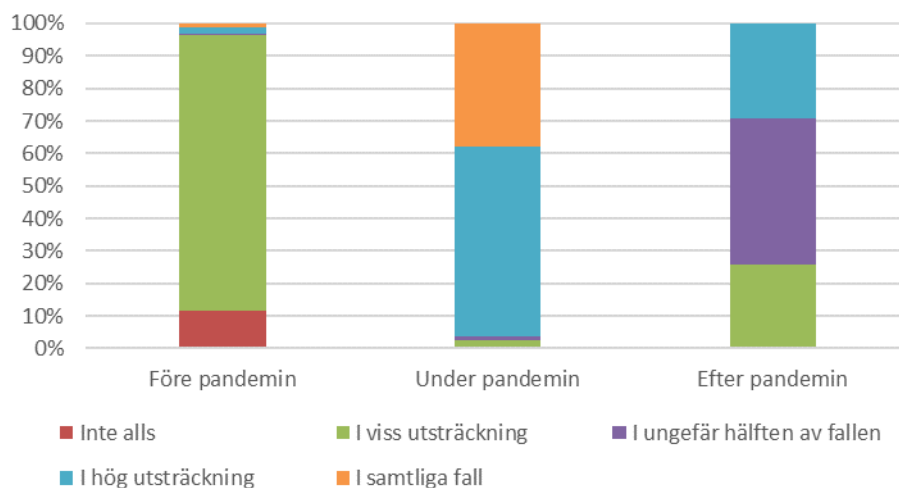
Myndigheterna har hittat sätt att genomföra de flesta aktiviteterna på distans. Det här avsnittet handlar om några vanliga aktiviteter på myndigheterna och i vilken utsträckning dessa genomförs på distans.

Interna och externa möten digitaliseras i större utsträckning

Myndigheterna i enkätundersökningen bedömer att fler möten kommer ske på distans i jämförelse med innan pandemin.

Diagram 3 I vilken utsträckning äger interna möten rum i digital form?

Diagrammet visar att interna fysiska möten ägt rum i mycket begränsad omfattning under pandemin. En tredjedel av myndigheterna uppger att samtliga interna möten skedde digitalt under pandemin. Om jämförelse görs mellan före och efter pandemin har det skett en markant förskjutning mot fler digitala interna möten. Myndigheterna i enkätundersökningen bedömer att de interna digitala mötena kommer att finnas kvar till stor del, men inte i samma utsträckning som under pandemin. Ungefär sjuttiofem procent av de interna mötena kommer att äga rum digitalt i hög utsträckning eller i ungefär hälften av fallen enligt myndigheternas bedömning. Den resterande andelen bedömer att de kommer att ha digitala möten i viss utsträckning.

Diagram 4 I vilken utsträckning äger externa möten rum i digital form?

Från enkäten ser vi en likartad utveckling för externa möten som för interna. Skillnaden märks främst för hur man arbetade innan pandemin. Innan pandemin anger 4 procent av myndigheterna att externa möten var digitala i ungefär hälften av

fallen eller mer, medan bedömningen efter pandemin är att 74 procent kommer vara digitala i hälften av fallen eller mer.

De externa mötena var redan innan pandemin digitala i större utsträckning än de interna mötena. Av intervjuerna framkom det att för verksamheter där myndigheter ska samarbeta med varandra har man funnit att just digitala möten är en stor fördel.

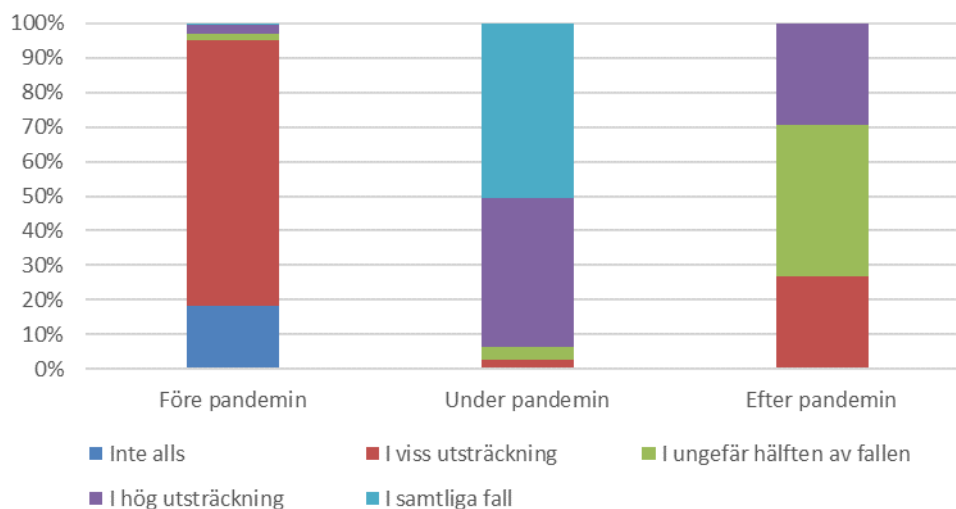
I intervjuerna har myndigheterna även nämnt att digitala möten fungerar så bra att de kommer att fortsätta med dem. Detta även om det är interna möten som skulle kunna vara fysiska. Några myndigheter resonerar i intervjuerna att den geografiska närheten kommer vara en avgörande faktor för att bedöma om ett möte ska genomföras digitalt eller fysiskt. Det gäller inte bara kontakter med externa aktörer utan även för myndigheter som är utspridda över ett stort geografiskt område.

Några myndigheter har i intervjuer framfört att mötesformerna kan behöva utvärderas. Det kan exempelvis vara längden på möten som styr formen, där man ser en fördel med att långa möten blir fysiska medan korta möten kan vara digitala. En del myndigheter framför att de föredrar rent fysiska eller rent digitala möten. De ser svårigheter med hybridmöten.

I fritextsvaren i vår enkät har några myndigheter lyft att en digital infrastruktur kan vara ett hinder för externa digitala möten. Det gäller bland annat om myndigheterna använder olika digitala verktyg eller är begränsade till något specifikt verktyg.

Pandemin har inneburit en digitalisering av utbildningar för medarbetarna. Diagrammet nedan visar hur myndigheterna bedömer att andelen utbildningar som medarbetarna deltar i sker digitalt.

Diagram 5 | vilken utsträckning äger utbildningar rum i digital form?

I diagrammet syns en markant förskjutning av hur utbildningarna genomförs före, under och efter pandemin. Före pandemin har de flesta myndigheterna svarat att deras medarbetare deltog i digitala utbildningar i viss utsträckning eller inte alls. Under pandemin var motsvarande svar istället i hög utsträckning eller i samtliga fall. Efter pandemin bedömer myndigheterna att de flesta utbildningar kommer att ske digitalt i ungefär hälften av fallen eller mer. Ungefär 25 procent av utbildningarna kommer att äga rum digitalt i viss utsträckning. Det verkar således som det finns en förväntan att utbildningar ska kunna äga rum i digital form i framtiden.

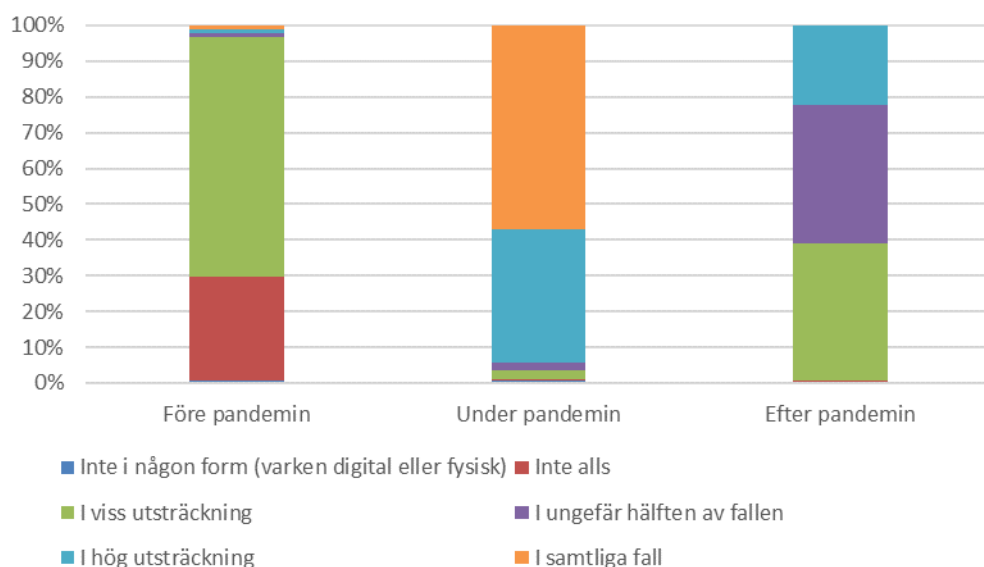
I intervjuerna med myndigheterna framgår att de har erfarit att det är möjligt att genomföra digitala utbildningar. Samtidigt noterar myndigheterna att digitala former har vissa begränsningar när det gäller till exempel interaktion. En fördel med digitala utbildningar är att det blir lättare att delta i dem oavsett var man bor eller arbetar i landet.

Universitet och högskolor nämner i intervjuerna, att de redan innan pandemin haft vissa digitala utbildningar men att den digitala utvecklingen har påskyndats.

Fler digitala konferenser

Diagrammet visar andelen konferenser som medarbetarna deltar i på distans.

Diagram 6 I vilken utsträckning äger konferenser som medarbetarna deltar i rum i digital form?

När det gäller konferenser ser vi en markant förskjutning mot mer digitala former i framtiden. Före pandemin bedömer myndigheterna att knappt 30 procent av konferenserna som medarbetarna deltog i inte alls var digitala medan knappt 70 procent var digitala i viss utsträckning. Efter pandemin bedömer drygt 60 procent av

myndigheterna att konferenserna som medarbetare deltar i, i hälften av fallen eller mer, kommer att vara digitala. Resterande, knappt 40 procent, bedömer att de i viss utsträckning kommer att vara digitala. I stort kommer således nästan samtliga myndigheter delta i digitala konferenser i någon utsträckning.

I intervjuerna framkommer det att några myndigheter har sett att digitala konferenser kan ha stora fördelar, inte minst vid internationella konferenser, där det är möjligt för fler att delta än vid fysiska konferenser. Samtidigt finns exempel där man ser att de personliga kontakterna och interaktionerna blir sämre.

Även andra aktiviteter kan digitaliseras

I våra intervjuer har vi fått många andra exempel på förändrade arbetssätt. Det har varit nödvändigt för flera myndigheter som inte kunnat arbeta med exempelvis utåtriktad verksamhet på samma sätt som tidigare. Till exempel har inte tillsyn, förhör och olika typer av kontroller som polisen behöver göra kunnat utföras på samma sätt som tidigare. I vissa av dessa verksamheter har man istället använt digitala verktyg för att lösa uppgifter som tidigare krävt fysisk närvaro. Det finns exempel på att mobilkamera har kunnat användas för vissa tillsynsuppgifter.

Digitaliserad ärendehantering hade visserligen börjat utvecklas innan pandemin, men pandemin har påskyndat arbetet. Det framkommer av intervjuerna att arbetssättet innebär en effektivisering, då det är tidsbesparande. Dessutom minskar pappershanteringen. Samverkan med andra myndigheter när det gäller att dela uppgifter mellan varandra har också förbättrats genom mer digitala arbetssätt. Länsstyrelserna har till exempel kunnat ta hjälp av varandra tack vare digital handläggning av ärenden.

När det gäller utåtriktad publik verksamhet har många myndigheter, framförallt museer, som varit mer eller mindre helt stängda, fått tänka nytt. Pandemin har då inneburit att man förbättrat det digitala utbudet på sociala medier, bland annat genom filmer. Liksom andra digitala aktiviteter har arbetet med detta påbörjats innan pandemin men fått en rejäl fart under densamma. Inför framtiden noterar myndigheterna att detta sätt att arbeta behöver utvecklas ytterligare för att till exempel göra samlingarna än mer tillgängliga.

Digitala utbildningar och konferenser kan medföra minskade kostnader

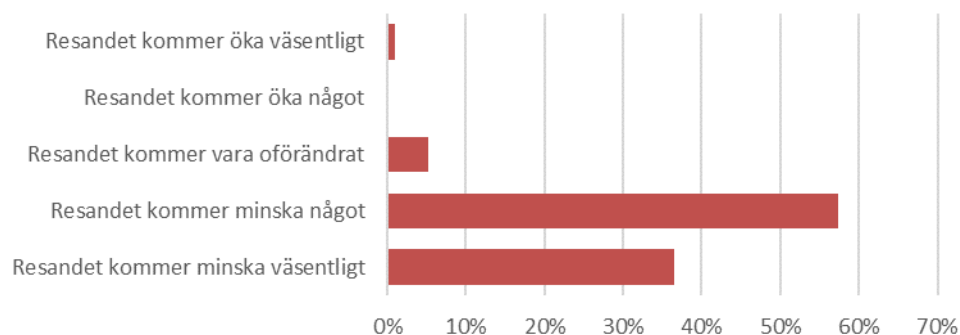
De förändringar i myndigheternas förvaltningskostnader som vi kan koppla till ökade digitala aktiviteter är främst utbildningskostnader och kostnader för konferenser. Utbildningskostnader och Kostnader för utbildningstjänster (S-kod S4141 respektive S5363) minskade tillsammans med närmare 0,8 miljarder kronor eller 33 procent mellan 2019 och 2020. Under 2021 var dessa kostnader närmast oförändrade jämfört med 2020.

Kostnader för konferenser redovisas tillsammans med övriga inköp av tjänster till ESV (S-kod S5368). Totalt ökade inköp av övriga tjänster under perioden med 10 procent eller 7,3 miljarder kronor mellan 2020 och 2021. Under 2020 ökade dessa kostnader med 7 procent eller 4,6 miljarder kronor. I underlaget går det inte att specificera tjänsterna i detalj men från kommentarer från myndigheterna med störst ökning går det att utläsa att det avser inköp av tjänster kopplade till pandemin. Främst rör det sig om inköp av provtagningstjänster kopplade till den storskaliga testningen av Covid-19. I kommentarer från myndigheter med minskade inköp av tjänster, angavs minskade kostnader för kurser och konferenser, hotell, logi och restaurang som förklaring.

3.3 Resandet förväntas minska

Diagrammet nedan visar hur myndigheterna bedömer att myndighetens resor kommer att förändras efter pandemin.

Diagram 7 Jämfört med innan pandemin, hur bedömer ni att myndighetens resor kommer förändras?

Av diagrammet kan man utläsa att de flesta myndigheter som besvarat frågan i enkäten, gör bedömningen att vid en jämförelse med innan pandemin kommer resandet minska efter pandemin. Det är enbart två myndigheter som angett att de bedömer att resorna kommer att öka väsentligt. En av dem nämner att bedömningen baseras på att det finns ett uppdämt behov av att resa.

Ser man till samtliga myndigheter som besvarat frågan om något beslut har fattats om genomförande av resor så anger 35 stycken (19 procent) att de har fattat ett beslut och 153 stycken att de inte fattat ett sådant beslut. Myndigheterna hade möjlighet att komplettera sina svar om beslutfattande med fritextsvar. En vanligt förekommande kommentar är att inriktningen kommer att vara att möten i så stor omfattning som möjligt ska genomföras digitalt. En annan relativt vanligt förekommande kommentar är att myndigheterna anger att de hade en resepolicy redan innan pandemin. Flera myndigheter anger dock att de nu ser över sin resepolicy. Det finns också de som

nämner att de redan innan pandemin sett över sin resepolicy för att göra den mer klimatanpassad.

En myndighet nämner att man i framtiden kommer försöka maximera nyttan av att ses genom att exempelvis förlänga tjänsteresan och se till att flera syften uppnås med resan. En annan myndighet lyfter att en del av verksamheten har kunnat genomföras digitalt men att det funnits vissa begränsningar med detta arbetssätt. Det finns de myndigheter som vi intervjuat som tror att resorna kommer att minska till viss del. Samtidigt konstaterar en myndighet att man arbetat för att minska resekostnaderna redan innan pandemin.

Resekostnaderna minskade väsentligt med anledning av pandemin

Avrådan från icke nödvändiga resor under pandemin gav genomslag på myndigheternas resekostnader. Kostnader för resor, S-kod 5341, minskade med drygt 0,1 miljarder kronor eller 7 procent mellan 2020 och 2021. Kostnader för resor ligger därmed på samma nivå som 2020 då resekostnaderna minskade med 2,1 miljarder eller 63 procent jämfört med året innan pandemin.

3.4 Lokalbehovet har förändrats

För att ge en bild av hur myndigheternas lokalinnehav ser ut inleds avsnittet med uppgifter från ESV:s databas KAR.¹⁵ Därpå följer myndigheternas svar på de enkätfrågor som kopplar till lokalförsörjningen och framtida lokalbehov. Som ett komplement har vi i bilaga 1 ett utförligare avsnitt om enkätfrågorna.

Information om myndigheternas lokalförsörjning

I databasen KAR finns bland annat information om hyra och area för myndigheters lokaler samt uppgifter om lokalisering. Utifrån den informationen är det möjligt att jämföra myndigheter eller myndighetsgrupper.

Sammantaget hyrde staten 2021 drygt 13,3 miljoner kvadratmeter lokaler. Årshyran för dessa uppgick till drygt 21,8 miljarder kronor, vilket innebär att den genomsnittliga hyran kan beräknas till 1 641 kronor per kvadratmeter.

ESV:s indelning i lokaltyper

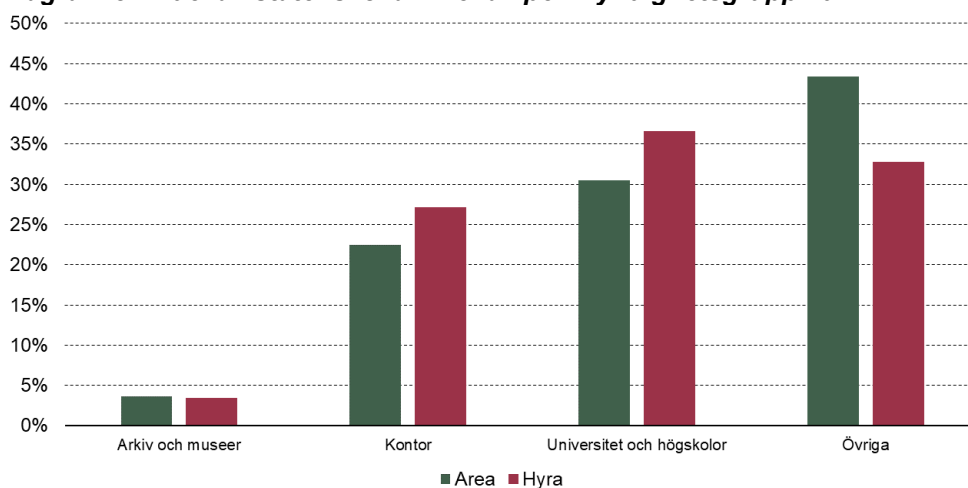
I den här rapporten har statens lokalinnehav delats in i grupper av myndigheter med likartade lokaler. Vilken grupp som en specifik myndighet placerats i avgörs av vilken lokaltyp som majoriteten av dess lokalinnehav utgörs av. Här följer en kort beskrivning av de olika myndighetsgrupperna:

¹⁵ Enligt ESV:s instruktion ska myndigheten bland annat samla in och tillhandahålla information om den statliga lokalförsörjningen samt följa upp uppgifterna. För att göra detta har ESV en databas med namnet Kontrakt- och användarregistret (KAR) som hjälpmedel.

- **Arkiv och museer** – Statliga museer samt vissa andra myndigheter inom kultursektorn såsom exempelvis Riksarkivet.
- **Kontor** – Myndigheter som huvudsakligen nyttjar normala kontorslokaler. Drygt 150 myndigheter har lokaler i denna grupp.
- **Universitet och högskolor** – Statliga universitet och högskolor (även Sveriges lantbruksuniversitet).
- **Övrigt** – Lokaler som inte har klassificerats till någon av de andra grupperna. Till exempel ingår merparten av Försvarsmaktens, Polismyndighetens och Kriminalvårdens lokaler i den här gruppen. Dessa tre myndigheter hyr tillsammans drygt en tredjedel av statens lokaler. Vissa har dock klassificerats till gruppen Kontor i diagrammet nedan.

Utifrån denna indelning kan lokalinnehavet per grupp studeras.

Diagram 8 Andel av statens lokalinnehav per myndighetsgrupp 2021

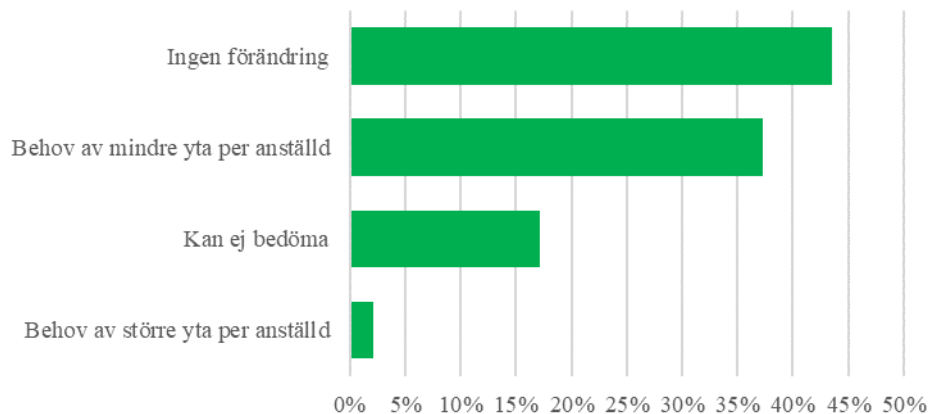
Gruppen med störst lokalinnehav är Övrigt, vilket till stor del beror på att huvuddelen av Försvarsmaktens, Polismyndighetens, Kriminalvårdens och Domstolsverkets lokaler hör till denna grupp.¹⁶ Även grupperna Universitet och högskolor samt Kontor har stora lokalinnehav. Hyran för Försvarsmaktens lokaler är förhållandevis låg per kvadratmeter. Därför är hyran för lokalerna i gruppen Universitet och högskolor högst, även om lokalarean är något mindre än i gruppen Övrigt.

Var tredje myndighet bedömer att lokalytan per anställd kan minskas

Diagram 10 visar hur myndigheterna bedömer att lokalbehovet kommer förändras med avseende på lokalyta per anställd.

¹⁶ I diagrammet ovan hör en viss del av dessa tre myndigheters lokaler till gruppen Kontor. När vi analyserar svaren nedan hör dock dessa tre myndigheter till gruppen Övrigt. Försvarsmaktens samtliga lokaler hör till gruppen Övrigt, både i diagrammet ovan och i svarsanalyserna

Diagram 9 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende lokalyta per anställd?

Den största andelen av myndigheterna (44 procent) bedömer att lokalytan per anställd inte behöver förändras. Drygt en tredjedel (37 procent) svarade att de bedömer att de har behov av mindre yta per anställd i framtiden. 88 stycken (17 procent) svarade att de inte kan bedöma det framtida behovet och 4 stycken (2 procent) angav att de ser ett behov av större yta per anställd.

Procentuellt sett är det i första hand universitet och högskolor som har angett att de kan minska ytan per anställd. Det är ytan för kontorslokaler som de kan minska på, alltså medarbetarnas arbetsplatser, och inte studenternas lokaler.

Även i myndighetsgruppen Kontor var det flera myndigheter med förhållandevis stor lokalarea som ser behov av mindre yta per anställd i framtiden. Av de kommentarer som lämnats framgår att vissa redan har beslutat om att minska ytan per anställd, genom att teckna nya hyresavtal eller genom att behålla befintliga lokaler trots att de vet att personalstyrkan kommer att öka eller redan har ökat. Av vissa kommentarer framgår det att myndigheten följer utvecklingen och kommer att göra förändringar stegvis, men bedömningen är ändå att arean per anställd bör minska på sikt. En del har angett att flera medarbetare kan komma att dela på samma rum i framtiden eller att man ser att någon typ av aktivitetsbaserat kontor, med opersonliga arbetsplatser, kan bli aktuellt. Vissa påpekar också att fler ytor kommer att behövas för möten och samtal.

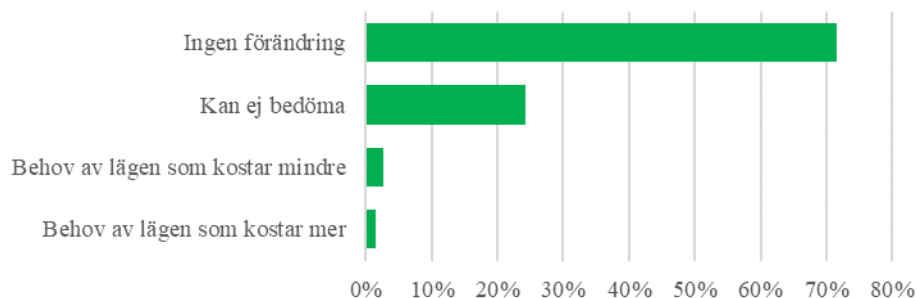
I myndighetsgruppen Kontor är det ändå 44 procent som har svarat att de *inte* bedömer att de kan minska lokalytan per anställd. De flesta av dessa är små myndigheter med förhållandevis liten lokalarea. Vidare för vissa resonemang om att små myndigheter med en relativt begränsad lokalarea har svårare att dra ner på arean även om de går från eget rum till aktivitetsbaserat kontorslandskap och att behovet av kontorsplatser är lika stort även om distansarbete erbjuds. Av kommentarerna

framgår det vidare att flera myndigheter har behov av att ändra utformningen av både kontor- och möteslokaler till följd av ett ändrat arbetssätt.

Det är en ganska stor del av myndigheterna, särskilt bland de stora myndigheterna med stor lokalarea, som svarat att de inte kan bedöma hur arean per anställd kommer att utvecklas. Flera av dem säger samtidigt att de utreder frågan just nu.

Majoriteten av myndigheterna ser inget behov av att ändra lokalisering. De flesta myndigheter bedömer att de inte har något behov av att ändra lokalisering.

Diagram 10 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende lokalisering?

Av diagrammet framgår att den största andelen (72 procent) svarade att de inte ser något behov av en framtida förändring av myndighetens lokalisering. Av de övriga myndigheterna var det endast 8 stycken (4 procent) som ser ett behov av förändrad lokalisering, antingen till ett dyrare eller billigare läge.

Om hänsyn tas till de svarande myndigheternas lokalarea kan vi konstatera att den största lokalarean finns hos de myndigheter som svarade att de inte ser behov av förändrad lokalisering. Det är dock inte så stor skillnad mellan svarsalternativen ”Ingen förändring” och ”Kan ej bedöma”. I grupperna Kontor och Övrigt finns den största lokalarean hos de myndigheter som svarade att de inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering.

Generellt sett har myndigheter med förhållandevis stor lokalarea i högre utsträckning svarat att de inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering. I gruppen Universitet och högskolor är det dock tre myndigheter med förhållandevis liten lokalarea som har svarat att de inte kan bedöma behovet.

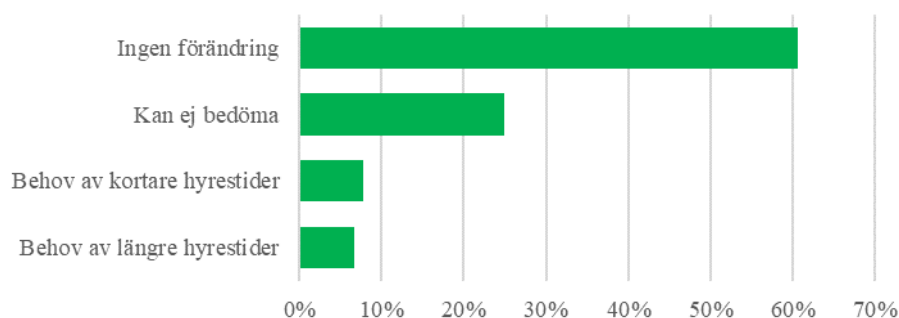
Av de myndigheter som lämnat kommentarer är det många som uppger att om de ska ändra lokalisering så beror det inte på pandemin. Två myndigheter har sagt att det är för tidigt att mäta effekten av det nya normala och att de därför inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering i nuläget. Av kommentarerna framgår det också att

det finns behov av att sitta nära andra myndigheter, vilket försvårar en ändrad lokalisering. Det framgår även att det finns behov av centralt belägna och lättillgängliga lokaler även om personalen arbetar en stor del av arbetstiden på distans.

De flesta myndigheter ser inget behov av att förändra hyrestidernas längd

Diagrammet visar i vilken omfattning myndigheterna bedömer att det finns ett behov av att förändra hyrestidernas längd.

Diagram 11 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende hyrestidernas längd?

På frågan om hur myndigheterna bedömer sitt framtida behov av hyrestid svarade 61 procent att de inte ser någon framtida förändring av hyrestid. Några kommenterade att myndigheter (exkluderande Universitet och högskolor) inte får skriva avtal längre än sex år utan regeringens medgivande¹⁷ vilket kan orsaka problem för de fall där en högre anpassningsnivå av lokalen krävs. Därmed finns inget incitament för att skriva hyresavtal på en kortare period då den ekonomiska förpliktelsen skulle bli för stor.

Knappt en fjärdedel av myndigheterna svarade att de inte kan bedöma huruvida deras hyrestid kommer att förändras i framtiden. Svaren bestod av myndigheter med blandad lokaltyp, men majoriteten var myndigheter under lokaltypen Kontor. Detta kan bero på att myndigheterna ännu inte har tagit fram en policy kring distansarbete för de anställda och således inte kan ta ställning till om hyrestiderna behöver ändras i framtiden. En kommentar på frågan var att myndigheten vill följa utvecklingen av distansarbete och följderna av det innan man kan ta ställning till frågan. En annan myndighet svarade att de har påbörjat ett projekt för att se över sina lokaler och lokalbehov men att det är för tidigt för att dra några slutsatser om det framtida behovet.

¹⁷ Enligt § 9 Förordning (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning (framåt Lokalförsörjningsförordningen)

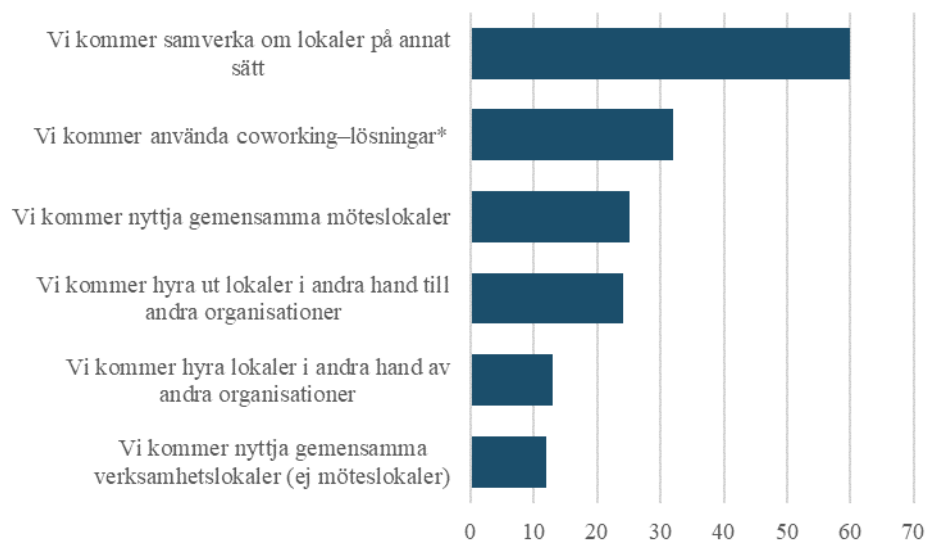
Drygt åtta procent av myndigheterna svarade att de är i behov av kortare hyrestider. Av kommentarerna framgår det att det är en ökad flexibilitet för förändring av lokalbehovet som är den primära förklaringen till att man önskar en kortare hyrestid.

Den minsta andelen av myndigheterna, motsvarande sju procent, svarade att de är i behov av längre hyrestider. Det gällde framför allt universitet och högskolor tätt följt av lokaltypen Övrigt. Den främsta anledningen till att dessa myndigheter behöver längre hyrestider är, enligt kommentarerna, att de har verksamheter som kräver lokaler som vanligtvis inte är tillgängliga på hyresmarknaden. Andra anledningar är att myndigheterna har lokaler med en hög investeringskostnad där en kortare hyrestid inte skulle vara ekonomiskt försvarbart.

Myndigheterna vill samverka om lokaler

En överväldigande majoritet av myndigheterna, 110 av 180, har svarat att de kommer samverka om lokaler.

Diagram 12 På vilket sätt bedömer ni att ni kommer samverka med andra organisationer angående lokaler framgent?

32 myndigheter svarade att de kommer att använda sig av co-workinglösningar¹⁸. Majoriteten av dessa svar kom från myndigheter under lokaltypen Kontor, men några kom även från Universitet och högskolor.

Totalt svarade 25 myndigheter, främst sådana under lokaltyp Kontor, att de kommer att nyttja gemensamma möteslokaler.

¹⁸ Med co-working menar ESV att myndigheten tecknar ett avtal om en co-workinglösning och därigenom får tillgång till lokalyta och exempelvis gemensam administrativ service och infrastruktur.

Det var 37 myndigheter som svarade att de antingen kommer att hyra ut lokaler i andra hand till andra organisationer eller att de kommer att hyra lokaler i andra hand från andra organisationer. Av dessa var det 4 myndigheter som svarade att de både kommer att hyra ut och hyra lokaler i andrahand. Samtliga myndigheter är under lokaltypen Kontor.

Totalt svarade 70 myndigheter att de inte kommer att samverka om lokaler med andra organisationer. Vissa myndigheter, exempelvis Polismyndigheten och Försvarmakten, har så pass unika lokaler att samverkan blir svår. Dock var det även många myndigheter som inte har unika lokaler som svarade att de inte kommer att samverka om lokaler. Detta kan bero på att myndigheterna inte har tagit fram en framtida lokalförsörjningsplan, men det är inget som framgår av enkäten. En myndighet svarade att de håller på att ta fram planer om en eventuell framtida samverkan, men att inget har beslutats ännu. Det kan också vara fallet för de andra myndigheterna som svarade att de inte kommer att samverka.

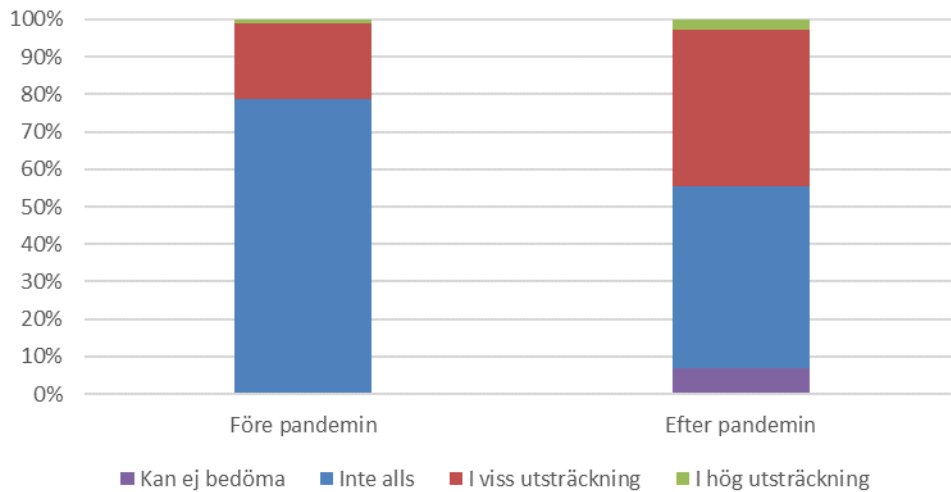
Inga större förändringar i myndigheternas lokalkostnader

Kostnaderna för lokallhyror (S-kod 5011) var i det närmaste oförändrad 2021 jämfört med 2020. Dessa kostnader ökade med 3 procent eller 0,6 miljarder kronor under 2020 jämfört med året innan. Tittar man däremot på kostnader för el (S-kod 5051) så noteras en minskning under 2020 med 9 procent eller 86 miljoner kronor jämfört med 2019. Under 2021 ökade kostnaderna för el med 4 procent eller 30 miljoner kronor.

3.5 Medarbetarna kommer i större utsträckning kunna välja var i landet de ska vara stationerade

Diagrammet visar hur myndigheterna sett på möjligheten att rekrytera personal oberoende av var i landet medarbetaren bor, före och efter pandemin.

Diagram 13 I vilken utsträckning kan medarbetare ni rekryterat välja fritt var i landet de ska vara stationerade?

Av de som svarade angav de flesta myndigheterna att medarbetarna inte alls kunde välja fritt var i landet de var stationerade innan pandemin. Ungefär en femtedel av myndigheterna angav att medarbetarna i viss utsträckning hade möjlighet att välja var de var stationerade. Efter pandemin anger en större andel än innan pandemin att det kommer att finnas större valmöjlighet för medarbetarna att välja var i landet de ska vara stationerade. Sju procent av myndigheterna har angett att de har svårt att bedöma i vilken omfattning medarbetarna framgent fritt kommer att kunna välja var de ska vara stationerade.

Om vi tittar på svaren utifrån hur många regioner som myndigheten har kontor i så kan vi konstatera att en något större andel av de myndigheter som hyr lokaler i fler än fem regioner även innan pandemin medgav valfri stationering.

Enkäten innehöll även frågan om pandemin inneburit att myndigheterna fått ett bestående behov av personal med ny kompetens och i så fall vilken kompetens. Här har en myndighet lyft kompetens som innebär ”större kunskap om digitala förutsättningar och arenor där vi förut hade fysiska möten, det vill säga nya arbetsmetoder kommer genom större krav på digitala möten.” En annan myndighet har skrivit att ny kompetens delvis kommer att behövas med anledning av att det kommer att finnas krav på medarbetare som exempelvis har specifik it-kompetens samt system- och säkerhetskunskap.

Även i de intervjuer vi genomfört lyfter flera myndigheter att rekrytering utanför närområdet nu kan bli aktuell. Här nämns att så kan vara fallet framförallt för svårrekryterade kompetenser inom exempelvis it eller juridik.

4 Sammanfattande analys

I den här rapporten har vi fokuserat på sådana förändringar i myndigheternas verksamhet som kan väntas bestå efter pandemin. ESV kan konstatera att resultaten av undersökningen i stort var väntade och många av förändringarna kan kopplas till den ökade möjligheten till distansarbete. Samtidigt vill ESV lyfta att myndigheterna har visat en större förmåga att snabbt ställa om sin verksamhet än vad vi hade förväntat oss.

I detta avsnitt sammanfattar vi resultaten av undersökningen, tar upp särskilda iakttagelser och tänkbara effekter av det nya normala.

4.1 Distansarbete har delvis inneburit förändrade kostnader

ESV kan konstatera att myndigheternas sammantagna förvaltningskostnader jämfört med året innan pandemin var något högre. Coronapandemins effekter på förvaltningskostnader har däremot inneburit en förändring av kostnadsbilden, där vissa kostnader minskat och andra ökat väsentligt. Exempel på S-koder där kostnaderna ökat är inköp av datorer och kontorsutrustning för hemarbete, reparationer och underhåll samt inköp av datatjänster. Exempel på S-koder där kostnaderna minskat är kurser och konferenser, hotell, logi och restaurang, samt resor. Med anledning av att vi delvis kommer fortsätta att arbeta på distans bedömer ESV att dessa effekter i viss mån kan bli bestående. Vi har hittills inte sett några förändringar av utfallet för lokalkostnader, och flera faktorer väger in i hur dessa kommer att utvecklas över tid. Däremot kan vi konstatera att lokalbehovet förmodligen kommer att förändras, vilket på sikt kan få genomslag även på lokalkostnaderna.

4.2 Distansarbete ställer (nya) krav

Utifrån vår enkätundersökning kan vi konstatera att merparten av myndigheterna kommer erbjuda en stor del av sina medarbetare att arbeta på distans. Vi kan också konstatera att distansarbete var möjligt för en större andel under pandemin än vad man ser kommer vara aktuellt framåt. Endast ett par myndigheter kommer erbjuda distansarbete mer än 80 procent av tiden. I de intervjuer vi haft är myndigheternas bild att de har kunnat upprätthålla samma produktivitet som innan pandemin. Samtidigt har flera konstaterat att mycket av det utvecklande och framtidsytande arbetet har fått stå tillbaka och att det fysiska mötet är viktigt för denna typ av arbete. Det skulle delvis kunna förklara varför inte mer omfattande distansarbete kommer att erbjudas framgent.

Eftersom verksamheterna ser olika ut anser ESV att det är rimligt att det är upp till varje myndighet att bedöma vilken grad av distansarbete som passar för den egna

myndigheten. En övergripande bild är ändå att en stor andel av medarbetarna i statsförvaltningen kommer erbjudas distansarbete i någon utsträckning.

ESV kan inte bedöma i vilken omfattning hemarbete kommer nyttjas i framtiden. Det nya normala är inte prövat ännu. Vi har gått från distansarbete i mycket liten omfattning till distansarbete i mycket stor omfattning, och nu står vi inför ytterligare en omställning. Med det i åtanke är det viktigt att efter en tid utvärdera vilka konsekvenser det nya normala har fått för myndigheternas verksamhet. Här ser ESV att det kommer finnas ett behov av att samverka mellan myndigheter med likartade verksamheter och lokaler och/eller lokalbehov för att dela med sig av lärdomar och goda exempel.

Pandemin har skyndat på utvecklingen av digitala arbetssätt

Pandemin har inneburit att verksamheter har digitaliserats i större utsträckning än tidigare. Samtidigt pekar många myndigheter på att de redan innan pandemin arbetat för att tillvarata och utveckla digitala arbetssätt, så pandemin har snarare skyndat på utvecklingen. Många arbetsuppgifter, inte bara möten och handläggningar, har anpassats efter nya förutsättningar. Andra exempel är tillsyn via mobiler samt digitala visningar och föreläsningar.

Utvecklingen av verksamheter behöver också hanteras på nya sätt. Det framförs av flera myndigheter att det kreativa och innovativa kan vara svårt att få till på ett bra sätt när mötena varit digitala och att denna typ av möten fungerar bättre som fysiska.

Flera myndigheter lyfter hybridmöten som en svårighet framöver. Utmaningarna kan vara både funktionella och tekniska. De funktionella utmaningarna gäller exempelvis hur man ska genomföra möten där alla känner sig delaktiga. De tekniska utmaningarna kan handla om uppkopplingen, kommunikationsverktyg och hur mötesrummen är utrustade. En del erfarenheter har redan fångats upp och finns att tillgå. Exempelvis har REMM¹⁹ konkreta tips för genomförande av hybridmöten.

De nya arbetssätten behöver sannolikt utvärderas, men ESV kan konstatera att myndigheterna i jämförelse med innan pandemin nu har flera alternativ för att genomföra sin verksamhet. Ett aktivt arbete med att använda digitala möjligheter, kombinerat med mer traditionella ”fysiska” arbetssätt kan effektivisera myndigheternas verksamhet.

¹⁹ REMM står för resfria/digitala möten och drivs av Trafikverket i samarbete med Myndigheten för digital förvaltning. Målsättningen är att utveckla användningen av digitala möten inom och mellan myndigheter. (<https://www.remm.se/>)

Digitala verktyg möjliggör och begränsar

En förutsättning för att kunna arbeta på distans är att det finns lämpliga digitala verktyg. Återkommande i både intervjuerna och i enkäten är både de begränsningar och möjligheter som olika digitala verktyg ger.

Det finns flera exempel där myndigheterna investerat i ökat antal VPN²⁰-användare. Begränsningar i antal VPN-användare gjorde initialt att distansarbete försvårades då allt arbetsmaterial inte var tillgängligt när medarbetarna arbetade hemifrån. Kostnaderna för myndigheterna har ökat på grund av det förändrade behovet, men är samtidigt en investering för framtiden. Det är dessutom en förutsättning för att medarbetarna ska kunna arbeta på distans. Satsningar och utbildningar har också genomförts för att personalen ska öka sin kompetens i digital säkerhet. Sannolikt har pandemin inneburit en ökad kompetens i de digitala arbetssätten.

Flera myndigheter har lyft att de begränsas av att de bara får använda ett digitalt system för möten. Detta blir framförallt ett hinder när man ska kommunicera utanför myndigheten. Samtidigt säger flera myndigheter att den ökade användningen av digitala verktyg har gjort det lättare att kommunicera eller samverka med andra myndigheter.

En fråga som återkommer är säkerhetsaspekter kopplade till de digitala verktygen. Här kan vi konstatera att myndigheterna ser olika på vilka digitala verktyg som kan användas. Det pågår ett arbete inom staten med datasäkerhetsfrågor, informationsutbyte och utveckling av digitala kommunikationsmöjligheter,²¹ men inom ramen för denna rapport har vi inte gjort någon kartläggning av vilka utvecklingsarbeten som pågår.

Distansarbete innebär nya möjligheter och utmaningar?

Distansarbetet har fått olika konsekvenser för arbetstagarna. För en del har det varit en stor fördel att kunna arbeta hemifrån. Det har inneburit större möjligheter till koncentrerat arbete men också mindre stress då man sluppit resor och kunnat planera för tid med familjen. För andra har det inneburit svårigheter att skilja mellan arbete och fritid. En del känner också att de saknar de sociala kontakter som en gemensam arbetsplats kan ge.

De nya arbetssätt som skapats under pandemin har medfört en förändrad kultur. Den digitala utvecklingen är inte bara en del av hur arbetssätt och kommunikation

²⁰ Virtuellt privat nätverk

²¹ Bland annat har Myndigheten för digital förvaltning fått ett uppdrag att övergripande redogöra för hur den har arbetat för att säkerställa informationssäkerheten i verksamheten och för hur den planerar för att möta framtida behov (regleringsbrev budgetår 2022). Även universitet och högskolor har ett liknande uppdrag att övergripande redogöra för hur de arbetar för att stärka sin informationssäkerhet och för hur de planerar för att möta framtida behov, bl.a. utifrån den ökade digitaliseringen i verksamheten (gemensamt regleringsbrev för universitet och högskolor budgetår 2022).

fungerar utan påverkar också delaktigheten och hur nya kontakter mellan medarbetare och kontakter mellan chef och medarbetare fungerar.

Ökat behov av kontorsutrustning när många har två arbetsplatser

Av enkätundersökningen och intervjuerna framgår att de flesta myndigheter planerar att erbjuda någon form av kontorsutrustning för hemarbete även efter pandemin. Myndigheterna verkar definiera kontorsutrustning olika, men det förefaller främst vara mobil utrustning det gäller, alltså sådan som kan tas med från kontoret till distansarbetsplatsen. Av svaren kan ESV också utläsa att behovet av att erbjuda utrustning ser olika ut för olika myndigheter.

Flera av myndigheterna bedömer att en tillräcklig och ändamålsenlig kontorsutrustning är en förutsättning för distansarbete. Enligt ESV är det därför rimligt att anta att myndigheternas kostnader för kontorsutrustning kan komma att ligga på en högre nivå efter pandemin än innan. Det beror på att både arbetsplatsen i hemmet och på kontoret behöver ha ändamålsenlig utrustning. En förutsättning för att de totala kostnaderna inte ökar kan vara att myndigheterna lyckas anpassa sina lokaler och utrustning efter framtida behov. Ett sätt skulle kunna vara att se till att maximera nyttjandet (beläggningen) av kontorsplatser. Värt att notera är att flera myndigheter anger att de vid tidpunkten för enkätundersökningen ännu inte fattat beslut om medarbetarna ska få kontorsutrustning på hemmakontoret.

4.3 Minskade resor i linje med regeringsuppdrag om minskade utsläpp från tjänsteresor

I vår undersökning kan vi utläsa att anställda vid myndigheterna kommer att resa i mindre omfattning än innan pandemin. Myndigheterna har i många fall en resepolicy som kan innebära att digitala möten/alternativ ska övervägas istället för att resa. Redan innan pandemin såg flera myndigheter över i vilken omfattning medarbetarna skulle resa, då med miljöpåverkan som utgångspunkt. Pandemin förefaller ha snabbat på utvecklingen även här.

Alla myndigheter har i sina regleringsbrev för budgetår 2022 fått ett uppdrag att minska utsläpp från tjänsteresor.²² Myndigheternas bedömning att resorna kommer att minska jämfört med innan pandemin ligger därmed i linje med regeringsuppdraget. Även det faktum att digitala externa möten och utbildningar bedöms öka i omfattning bör rimligtvis leda till minskade tjänsteresor.

²² <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/12/uppdrag-till-myndigheterna-for-fortsatt-minskad-klimatpaverkan-fran-statliga-tjansteresor/>

4.4 Övriga effekter av förändrade arbetsätt

Av svaren i vår studie framgår att det efter pandemin förmodas vara fler medarbetare på myndigheterna som kommer att kunna välja fritt var de ska vara stationerade. Den ytterligare information vi fått i kommentarerna till enkäten och under våra intervjuer indikerar att den här möjligheten framförallt kommer att finnas för vissa kompetenser.

Att vissa myndigheter kommer kunna erbjuda anställning oberoende var i landet den anställda bor tror vi kan leda till konkurrensfördelar för den myndigheten, men det blir samtidigt viktigt att säkerställa att verksamhet ändå kan drivas på ett effektivt sätt. Avgörande bör bland annat vara verksamhetens behov och att förtroendet för att verksamheten bedrivs rättssäkert och effektivt inte kan ifrågasättas eller äventyras.

I arbetet med rapporten har det kommit fram att en del av myndigheterna har lånat personal av varandra för att kunna hantera tillfälliga uppgifter med anledning av pandemin. Vi har dock inte studerat omfattningen av detta eller vilka lärodomar myndigheterna dragit. Rimligen kan denna typ av resurssamverkan ge ett mer effektivt resursutnyttjande i statsförvaltningen i stort. ESV ser därför positivt på den utredning som regeringen beslutat om, som ska föreslå åtgärder som underlättar för in- och utlån av personal mellan myndigheter.²³

Ett annat område som varit aktuellt på myndigheterna är krisberedskapen. Av intervjuerna framkommer att flera myndigheter, åtminstone initialt, upprättade någon form av beredskaps-/krisorganisation eller en krisstab. Där har man hanterat frågor som är relaterade till covid-19 exempelvis distansarbete, utrustning hemma, vilka som måste vara på kontoret för att kunna utföra arbetsuppgifter, riktlinjer för dessa personer samt utformning av lokaler så de blir säkrare ur smittskyddssynpunkt. Det verkar som att dessa krisorganisationer har kunnat aktiveras snabbt. ESV har inte utvärderat hur väl de fungerat eller om det finns erfarenheter kring detta som är värda att ta med sig i framtiden.

4.5 Nya arbetsätt ger nya lokalbehov

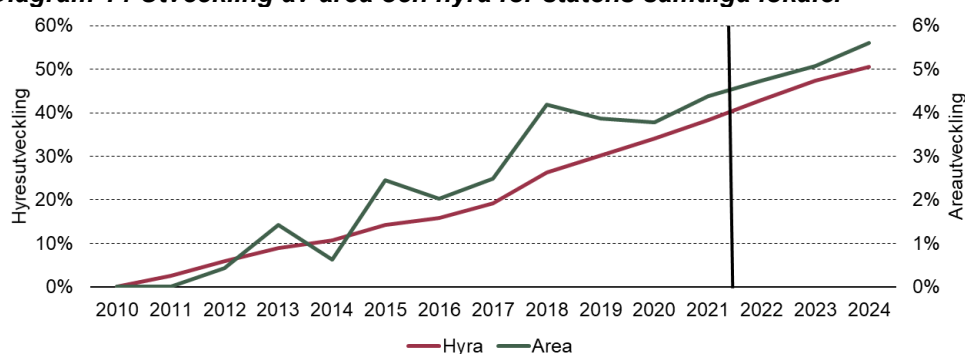
Det nya normala ger upphov till ändrade lokalbehov. Att fler arbetar på distans torde på sikt påverka storleken på lokaler, men kanske även vilken typ av lokaler myndigheterna behöver.

²³ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/10/utredare-ska-foresla-atgarder-som-underlattar-for-in-och-utlan-av-personal-mellan-myndigheter/>

Prognos av framtida lokalbehov

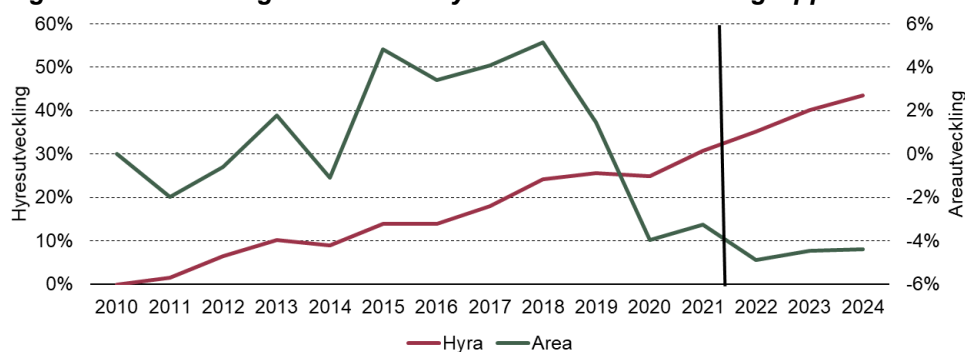
Myndigheterna ska skicka in kopior av hyresavtal med mera till ESV senast en månad efter undertecknandet.²⁴ Därför får ESV in vissa avtal som kommer att börja gälla först efter flera månader och ibland år. Det gör att vi kan prognostisera utvecklingen utifrån kända lokalförändringar samt utifrån en antagen utveckling av konsumentprisindex²⁵. Nedan visas hur arean och hyran för statens samtliga lokaler antas utvecklas. Prognosen är gjord utifrån kända lokalförändringar som fanns registrerade i KAR per den 17 mars 2022.²⁶

Diagram 14 Utveckling av area och hyra för statens samtliga lokaler

Utifrån de kända lokalförändringarna ses ingen större förändring av statens lokal innehav i närtid. Det är framför allt att Polismyndighetens, Göteborgs universitets och Kriminalvårdens lokal innehav som kommer att öka.

Diagram 15 Utveckling av area och hyra för statens lokaler i gruppen Kontor

Lokalinnehavet i gruppen Kontor kommer att minska med 2 procent 2022. Det förklaras till mycket stor del av att Skatteverket minskar sitt lokal innehav i

²⁴ Enligt ESV:s föreskrifter till 7 § förordning om statliga myndigheters lokal försörjning

²⁵ Det är vanligt förekommande att hyran indexerar utifrån förändringen i konsumentprisindex. Detta kan göras på många olika sätt och i databasen KAR kan hyran beräknas utifrån den aktuella beräkningsmetoden.

²⁶ I tidsserieanalyserna har värdetidpunkten satts till den 1 december för respektive år. Det innebär att vissa myndigheter ibland kan ha dubbla förhyrningar vid värdetidpunkten, till exempel om de ska flytta från en lokal till en annan vid just den tiden på året. De redovisade hyrorna inkluderar alla de hyreskomponenter som är kända, förutom hyrestillägg för fastighetsskatt.

Stockholms län med ca 30 000 m² (40 procent) i samband med ett lokalbyte. Kontraktet undertecknades dock före pandemin (2019-01-28). Vid mättdpunkten för 2021 (2021-12-01) har Skatteverket dubbla lokaler vilket förklarar varför lokalinnehavet i gruppen Kontor ökar något 2021. Innehavet i gruppen Kontor minskade även under 2019 och 2020. Det är främst Försvarets materielverk, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan som har minskat lokalinnehavet under den perioden.

Det finns några exempel på lokalförändringar som har gjorts efter pandemin bröt ut och som innebär att myndigheterna kommer att minska sitt lokalinnehav. Exempelvis kommer Statistiska centralbyrån minska sitt lokalinnehav i Örebro med cirka 27 procent (knappt 3 200 m²) från år 2023.²⁷ Kronofogdemyndigheten ska minska sina lokaler i Sundbyberg med cirka 29 procent (knappt 2 800 m²) från år 2022.²⁸

Eftersom lokalkontrakten sträcker sig över en längre tid, är det väntat att vi inte ser några större effekter i lokalinnehavet ännu. Sannolikt kan den ökade möjligheten till distansarbete på sikt innebära att fler myndigheter minskar sin lokalarea. Det framkommer också i enkätsvaren i vår undersökning.

Minskad lokalarea per anställd med anledning av förändrade arbetssätt

Det är tydligt att flera större myndigheter, med stor förhyrd lokalarea, ser ett behov av mindre yta per anställd i framtiden.²⁹ Det är också tydligt att det är just arean för kontorslokaler som de kan minska på. Det finns sedan tidigare en svag trend att myndigheter med huvudsakligen traditionella kontorslokaler, som vi har kategoriserat som kontorsmyndigheter, minskar sina lokaler (se ovan). Mellan 2010 och 2020 har lokalarean för myndigheterna i gruppen Kontor minskat med 4 procent. Samtidigt har hyran ökat med 25 procent. Att hyran har ökat beror sannolikt till stor del på att marknadshyrorna har ökat mycket under den här perioden.

Myndigheterna kompenseras för marknadshyresutvecklingen via prisomräknings-systemet. Det är därför lämpligt att jämföra myndigheternas hyresutveckling med marknadshyresutvecklingen.³⁰ Utvecklingen har varierat mycket mellan de olika rikthyresområdena men ändå varit starkt positiv överlag. Det är därför naturligt att myndigheternas hyror har ökat ganska mycket under perioden även om arean har minskat något.

²⁷ Avtalet för de nya lokalerna undertecknades den 2 december 2020.

²⁸ Hyresavtalet undertecknades den 1 juli 2021.

²⁹ De två största myndigheterna till ytan sett, Försvarmakten och Polismyndigheten, ser dock inte ett behov av mindre yta per anställd.

³⁰ När ESV tar fram underlaget till regeringen för prisomräkning av lokalkostnadsandelen av anslagsbaserna bedöms marknadshyresutvecklingen för kontorslokaler i B-lägen i 7 olika rikthyresområden i Sverige. För perioden 2010–2020 har rikthyran, det vill säga marknadshyran per rikthyresområde, ökat med mellan 23 och 65 procent.

Samtidigt har en förhållandevis stor andel del av myndigheterna svarat att de inte kan bedöma hur arean per anställd kommer att utvecklas. Flera av dessa utreder frågan kring framtida lokalbehov just nu. ESV anser därför att kan det finnas mycket att vinna på samarbete och kunskapsutbyte mellan myndigheter i de här frågorna.

De som inte ser ett behov av en ändrad area per anställd är främst mindre kontorsmyndigheter, med förhållandevis små lokaler. Flera har angivit att de undersöker möjligheten till gemensamma lokaler med andra genom samverkan på olika sätt, och några gör det redan idag. Vi bedömer att om möjligheten för lokalsamverkan kan underlättas för den här gruppen av myndigheter är det möjligt att lokalförsörjningen kan effektiviseras. Det är sannolikt svårare för många mindre myndigheter att på egen hand minska arean per anställd då de har förhållandevis små lokaler redan i utgångsläget.

Flera myndigheter har lyft behovet av att ändra utformningen av både kontor- och möteslokaler till följd av ett ändrat arbetssätt. Detta framförs av såväl myndigheter som anser att de kan minska arean per anställd, som av dem som inte ser sig kunna göra det, samt bland dem som inte har tagit ställning ännu. ESV har inom ramen för denna rapport inte analyserat i vilken omfattning denna typ av lokalanpassningar kommer innebära att ökade kostnader. Sannolikt skulle en samtidigt minskad lokalarea kunna motverka vissa av dessa kostnadsökningar.

Samverkan om lokaler en möjlighet

Av enkäten framkommer att många myndigheter vill och kommer att samverka med andra organisationer kring lokaler, men det saknas idag styrning mot lokalsamverkan inom staten. För att kunna samverka om lokaler med andra myndigheter eller organisationer krävs det därför ett enskilt samarbete.

Om myndigheter vill lokalsamverka med andra myndigheter inom liknande verksamheter anser ESV att det behövs en gemensam plattform. Idag finns det ett sådant initiativ i Stockholm och Östersund, framtaget av Vinnova i samarbete med Vasakronan. Samverket³¹ är ett co-working initiativ för den offentliga sektorn med syftet att organisera och samverka den offentliga sektorns verksamhet för att främja innovation. Det är dock viktigt att påpeka att Samverket inte syftar till att ersätta nuvarande lokaler hos den offentliga sektorn, utan att komplettera dem, vilket kortsiktigt sett medför en ökad kostnad hos de myndigheter som tecknar avtal med Samverket. Om en myndighet därför vill övergå till en fullkomlig co-working

³¹ [Ett banbrytande steg för offentlig sektor. \(https://www.samverket.se/\)](https://www.samverket.se/)

lösning kan det vara fördelaktigt för den myndigheten att se över utbudet av co-working platser på marknaden.

I Finland har man tagit fram en ny lokalförsörjningsstrategi för att främja samverkan i den offentliga sektorn³². Målet med strategin är att en fjärdedel av de statsanställda ska verka i samutnyttjade lokaler år 2030. Även kundbesök hos myndigheterna ska koncentreras till den offentliga förvaltningens gemensamma serviceställen. I Sverige har vi idag ingen liknande lokalförsörjningsstrategi på regeringsnivå.

Svårt att bedöma behovet av ändrad lokalisering

I alla myndighetsgrupperna var det störst andel av myndigheterna som svarade att de inte ser något behov av förändrad lokalisering. Generellt sett har myndigheter med förhållandevis stor lokalarea i högre utsträckning svarat att de inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering. ESV vet inte varför dessa myndigheter inte kan bedöma sitt framtida lokalbehov. Vissa av kommentarerna till frågan indikerar att myndigheterna anser att det är för tidigt att bedöma detta.

Behov av att förändra hyrestidernas längd?

En stor del av myndigheterna ser inte någon framtida förändring i sin hyrestid. I det här sammanhanget är det viktigt att påpeka att många myndigheter, som till exempel Polismyndigheten och Försvarmakten innehar lokaler som är specialanpassade till deras verksamhet och därmed är väldigt investeringstunga. Därför finns det inga incitament för hyresvärderna eller hyresgästen att teckna korta avtal då den ekonomiska förpliktelsen blir för stor. Det speglas i resultatet där majoriteten av de som svarade att de är i behov av längre hyrestider tillhör lokalgruppen Universitet och högskolor samt Övrigt.

Majoriteten av de myndigheter som är i behov av kortare hyrestider tillhör lokaltyp Kontor. Denna typ av lokaler är vanligt förekommande på hyresmarknaden vilket ger ett större utbud. Det kan således ses som en fördel för dessa myndigheter att snabbt kunna växla om i verksamheten om det skulle krävas. Detta framgår också av kommentarerna som lämnats av myndigheterna. Det är samtidigt viktigt att påpeka att olika myndigheter, trots samma lokaltyp, har olika förutsättningar i form av antal medarbetare. De myndigheter som har många anställda och som framför allt är centrerade kring få lokaler med många arbetsplatser i, kan ha svårt att hitta lokaler i samma storlek. Myndigheter som har lokaler med färre arbetsplatser kan vara mer flexibla i att hitta motsvarande kontorslokaler i närområdet. Vi ser en tendens till

³² [Statsrådet har fattat principbeslut om fastighets- och lokalstrategier – statliga lokaler i effektivare och hållbarare bruk \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi)

detta i enkätsvaren där två tredjedelar av de myndigheter som svarade att de behöver kortare hyrestider är just mindre myndigheter.

Något som pandemin har visat är att det kan vara fördelaktigt att snabbt kunna förändra den fysiska miljön som personalen jobbar i. Kortare hyrestider kan vara en fördel då en ökad flexibilitet lokalmässigt medför att det går att genomföra en snabb verksamhetsförändring utan att de ekonomiska förpliktelserna blir alltför höga. Samtidigt medför oftast en kortare hyrestid en högre hyreskostnad. Det faktum att merparten myndigheter inte ser något ändrat behov av hyrestidernas längd kan tyda på att myndigheterna ännu inte har utfört någon framtida behovsprövning eller att de är nöjda med hur det är idag. Vissa myndigheter har unika lokaler för sin verksamhet vilket innebär att de inte har samma förutsättningar som andra att hitta alternativ till sina nuvarande lokaler. En annan faktor kan vara att myndigheterna vill hålla nere sina lokalkostnader och därför ser ett längre hyresavtal som ett ekonomiskt sett bättre alternativ.

5 Hur går vi vidare?

ESV kan konstatera att en stor del av de statsanställda kommer ges möjlighet att delvis arbeta på distans även fortsättningsvis. Under pandemin har myndigheterna utvecklat förmågan att genomföra digitala aktiviteter på ett förefallande effektivt och ändamålsenligt sätt. Även om omfattningen av digitala aktiviteter kommer att minska jämfört med under pandemin, gör myndigheterna bedömningen att en stor del av verksamheten kan genomföras digitalt. Pandemin har därför medfört att förutsättningarna för att bedriva verksamhet har förändrats. Det skapar även nya förutsättningar för myndigheternas lokalbehov.

Vi tror att digitaliseringen och de förändrade arbetssätten kommer att ställa krav på förändringar i statens lokalanvändning, samtidigt som det skapar nya möjligheter till effektiviseringar. ESV ser därför att det behövs en ny lokalförsörjningsstrategi och bedömer att styrningen av myndigheternas lokalförsörjning behöver utredas. Det behövs dels avseende regelverkets utformning för att underlätta för lokalsamverkan, dels avseende myndigheternas självbestämmande över lokalförsörjningen. Eftersom ESV är ansvarigt för att samla in och tillhandahålla information om den statliga lokalförsörjningen samt följa upp uppgifterna³³ har vi valt att lyfta några frågor inom detta område särskilt.

5.1 Regelverket begränsar andrahandsuthyrning

Flera myndigheter bedömer att de kommer att samverka med andra organisationer om lokaler i framtiden. Exempelvis anger flera myndigheter att de kommer hyra ut lokaler i andra hand till andra organisationer, men utifrån lokalförsörjningsförordningen är det tveksamt om det är tillåtet att samverka med andra organisationer på det sättet.³⁴ ESV tolkar innebörden av förordningen³⁵ som att myndigheter bara får hyra de lokaler som behövs för den egna verksamheten och inte lokaler som hyrs med avsikt att hyras ut i andra hand.

ESV får ibland förfrågningar från myndigheter och utredningar om vi har kännedom om övertaliga lokaler hos andra myndigheter. ESV har också fått förfrågningar från myndigheter med övertaliga lokaler om vi känner till någon annan myndighet som har behov av lokaler. Vår bedömning är att denna typ av förfrågningar kan komma

³³ Enligt 6 § förordning (2016:1023) med instruktion för Ekonomistyrningsverket ska ESV samla in och tillhandahålla uppgifter om den statliga lokalförsörjningen och följa upp dessa uppgifter. Myndigheten ska också lämna yttrande över sådana hyresavtal som kräver regeringens medgivande.

³⁴ I 3 § står det "Med lokalförsörjning avses i denna förordning åtgärder för att, genom hyra eller arrende, förse en myndighet med lokaler, mark och anläggningar för **myndighetens verksamhet**." Vidare sägs i 8 § "Inom ramen för vad regeringen beslutat i fråga om lokalisering av myndigheten och med de begränsningar som följer av 9 och 10 §§, får varje myndighet besluta om **sin egen lokalförsörjning**." I 9 § sägs bland annat "Inom ramen för de resurser som myndigheten förfogar över får en myndighet ingå de hyres- och arrendeavtal som myndigheten behöver **för sin verksamhet**."

³⁵ 3, 8–10 §§

att öka med anledning av den ökade andelen distansarbete, och därmed det potentiellt minskade lokalbehovet (samtidigt som flera, åtminstone under en tid framåt, eventuellt kommer sitta med övertaliga lokaler).

ESV har ingen samlad bild av myndigheternas övertaliga lokaler eller behov av ytterligare lokaler. I de fall vi hittills har kunnat sammanföra myndigheter med övertaliga lokaler med andra myndigheters behov av lokaler så har det helt berott på personlig kunskap hos enskilda personer. Om regeringen i förordning tydliggör att andrahandsuthyrning till andra myndigheter är acceptabelt kan det därför vara lämpligt att utreda behovet av en intern annonsplats för andrahandsuthyrning av lokaler inom staten.³⁶

5.2 Co-working påverkar i regel inte prisomräkningstalet för lokalkostnader

Av myndigheternas svar framgår det att några myndigheter har för avsikt att använda co-workingarbetsplatser.

Av lokalförsörjningsförordningen framgår det att med lokalförsörjning avses åtgärder för att, genom hyra eller arrende, förse en myndighet med lokaler, mark och anläggningar för myndighetens verksamhet. Vidare framgår det att endast uppgifter om ingångna hyresavtal ska lämnas till ESV. ESV anser därför att det bör utredas om co-workingarbetsplatser är att betrakta som lokalförsörjning och om dessa kostnader ska kategoriseras som lokalkostnader. Om avtalen inte betraktas som hyresavtal kommer inte heller uppgifter om co-workingarbetsplatser ingå i prisomräkningstalen avseende lokalkostnader.

Även om myndigheterna bedömer att avtalen är att betrakta som hyresavtal, och därmed skickar uppgifterna till ESV, är det högst troligt att uppgifterna inte kan beaktas i framtagandet av prisomräkningstalet avseende lokalkostnader. Detta eftersom det i regel inte framgår någon förhyrd area i avtalen. Vid sammanställningen av underlaget för prisomräkning av lokalkostnadsdelen i anslagsbaserna är lokalarean en viktig komponent för att kunna sammanställa anslagsspecifika lokalkostnadsindex.

5.3 Myndighetsövergripande lokaler kan innebära behov av ändrad styrning

Många myndigheter som har en relativt liten lokalarea anser att de inte kan minska lokalarean per anställd. Ett sätt att underlätta för mindre myndigheter att samverka

³⁶ Se även kapitel 12 i ESV:s publikation 2013:36: [Statens lokalförsörjning - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\)](https://www.esv.se/Statens-lokalforsorjning-Ekonomistyrningsverket)

om lokaler, och därigenom effektivisera lokalförsörjningen, är att upprätta myndighetsgemensamma byggnader eller lokaler.

Om en sådan lösning ska kunna genomföras i praktiken krävs antagligen att flera myndigheter medverkar i projektet under en längre tid. Eventuellt kan det därför finnas behov av en ändrad styrning avseende myndigheternas lokalförsörjning för att därigenom begränsa myndigheternas självbestämmande. I så fall bör även frågan om prisomräkningssystemet utredas. Dagens system bygger på att myndigheterna på sikt kompenseras för marknadshyresförändringar på den aktuella orten genom prisomräkningen av lokalkostnaderna.³⁷ Prisomräkningssystemet bygger idag på att myndigheterna själva styr över sin lokalförsörjning. Det finns ett inbyggt incitament att begränsa lokalkostnaderna (genom att minska lokalinnehavet eller flytta till ett billigare område) då kompensationen baseras på marknadshyresutvecklingen och inte på den faktiska kostnadsändringen. Sådana handlingar ger myndigheterna ett utökat budgetutrymme för andra kostnader än lokaler. Därför är det inte självklart att dagens system är en lämplig kompensationsmodell om myndigheternas möjlighet att själv styra över sin lokalförsörjning skulle begränsas.

³⁷ Syftet med prisomräkningen av lokalkostnaderna är att, utifrån vissa givna förutsättningar, justera för prisförändringar på hyresmarknaden så att myndigheternas köpkraft bevaras. Avsikten är däremot inte att justera för till exempel ombyggnadskostnader på grund av ändrad verksamhet, eller kostnadsförändringar för ökade eller minskade lokaler.

Bilaga 1 Utförlig analys av myndigheternas lokalbehov

Bilagan innehåller en utförligare analys av frågorna kring lokalförsörjning.

Behov av lokalyta nedbrutet på lokaltyp

I tabellen nedan framgår svarsfördelningen mellan de olika myndighetsgrupperna och lokaltyperna.

Antal myndigheter som svarade på frågan samt deras lokalarea enligt ESV:s uppgifter

Lokaltyp	Antal myndigheter	Lokalarea, m ²	Andel av lokalarean, %
Arkiv och museer	13	382 988	3 %
Kontor	135	2 647 330	21 %
Universitet och högskolor	28	3 633 452	29 %
Övrigt	17	5 806 586	47 %
Summa	193	12 470 356	100 %

I alla myndighetsgrupperna förutom gruppen Universitet och högskolor var det störst andel av myndigheterna som svarade att de inte ser något behov av förändrad lokalarea per anställd. I myndighetsgruppen Universitet och högskolor det störst andel som svarade att de ser behov av mindre area per anställd.

Andel av myndigheternas svar per svarsalternativ och lokaltyp

Lokaltyp	Mindre area	Större area	Ingen förändring	Kan ej bedöma
Arkiv och museer	31 %	0 %	46 %	23 %
Kontor	37 %	2 %	44 %	17 %
Universitet	46 %	0 %	36 %	18 %
Övrigt	29 %	6 %	53 %	12 %
Summa	37 %	2 %	44 %	17 %

Om hänsyn tas till de svarande myndigheternas lokalarea kan vi konstatera att den största lokalarean finns hos de myndigheter som svarade att de ser behov av mindre lokalarea per anställd. Detta gäller alla myndighetsgrupperna förutom gruppen Övrigt. Där förhys en stor del av lokalarean av de myndigheter som angav att de inte ser något behov av förändrad area per anställd. Det beror till mycket stor del på att både Försvarmakten och Polismyndigheten svarade att de inte ser något behov av förändring. De har tillsammans mer än 4 miljoner kvadratmeter, dvs. de har större lokalarea än lokalarean för alla lokalerna som myndigheterna i myndighetsgruppen Kontor har tillsammans.

Andel av myndigheternas lokalarea per svarsalternativ och lokaltyp

Lokaltyp	Mindre area	Större area	Ingen förändring	Kan ej bedöma
Arkiv och museer	37 %	0 %	30 %	33 %
Kontor	49 %	1 %	10 %	41 %
Universitet	55 %	0 %	28 %	17 %
Övrigt	2 %	0 %	86 %	12 %
Summa	28 %	0 %	51 %	20 %

Behov av mindre area per anställd

Sammanlagt svarade 72 myndigheter att de ser behov av mindre area per anställd i framtiden. Procentuellt sett är det framförallt universitet och högskolor som har svarat att de ser ett behov av mindre area per anställd. Av de universitet och högskolor som har svarat har 46 procent (13 av 28) svarat att de ser ett behov av mindre area per anställd. Bland dem finns några av de till lokalarean största universiteten och myndigheterna, t.ex. Lunds universitet, Göteborgs universitet och Stockholms universitet. Några av universiteten har även lämnat kommentarer där det framgår att det är area för kontorslokaler som de ser ett mindre behov av. Av kommentarerna framgår också att det finns behov av annan utformning av både kontor- och möteslokaler till följd av ett ändrat arbetssätt.

Även i myndighetsgruppen Kontor var det flera myndigheter med förhållandevis stor lokalarea som svarade att de ser behov av mindre area per anställd i framtiden. Exempelvis svarade Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Kronofogdemyndigheten att de ser behov av mindre lokalarea per anställd i framtiden. Vissa av myndigheterna i gruppen Kontor har valt att lämna en kommentar till svaret. Av dessa kommentarer framgår att vissa redan har beslutat om att minska arean per anställd, genom att teckna nya hyresavtal eller genom att behålla befintliga lokaler trots att de vet att personalstyrkan kommer att öka eller redan har ökat till följd av utökad verksamhet. Av vissa kommentarer framgår det att myndigheten följer utvecklingen och kommer göra förändringar stegvis, men bedömningen är ändå att arean per anställd bör minska på sikt. Av några kommentarer framgår också att fler kan dela på samma rum, eller att någon form av aktivitetsbaserat arbetssätt med opersonliga arbetsplatser kommer att införas. Vissa påpekar också att fler ytor kommer att behövas för möten och samtal.

Ser inget behov av förändrad lokalarea per anställd

Sammanlagt svarade 84 myndigheter att de inte ser något behov av förändrad lokalarea per anställd. Av dessa tillhör 59 myndigheter gruppen Kontor i ESV:s kategorisering av myndigheter utifrån dominerande lokaltyp. Därmed svarade 44 procent av myndigheterna i gruppen Kontor att de inte ser något behov av förändrad lokalarea per anställd. De allra flesta av dessa 59 myndigheter är

förhållandevis små. Tillsammans hyr de endast 10 procent av lokalarean i gruppen Kontor. Endast 9 av dessa 59 myndigheter hyr mer än 10 000 m² lokaler och endast en hyr mer än 13 000 m², det är Kustbevakningen. Kustbevakningen har valt att kommentera denna fråga. Av deras kommentar framgår att de tror att kontorsarean per anställd kommer att minska till följd av ökad mängd distansarbete, men de ser ett ökat behov av ytor till operativ verksamhet och förråd. Därför bedömer de att arean per anställd kommer vara oförändrad för myndigheten.

Av de andra kontorsmyndigheterna som har svarat att de inte ser behov av förändrad lokalarea per anställd är det 11 stycken (av 58) som har valt att lämna en kommentar till frågan. Av dessa kommentarer framgår bl.a. att två myndigheter hade skaffat mindre lokaler redan innan pandemin. Fyra av myndigheterna säger att de troligtvis kommer disponera om lokalerna men de tror inte att det kommer leda till ändrad lokalarea per anställd. En av dem säger att det beror på att myndigheten är liten och har små lokaler, vilket gör det svårt att dra ner på arean även om de går från eget rum till aktivitetsbaserat kontorslandskap. Två av myndigheterna säger att de har samma behov av kontorsarbetsplatser som tidigare även om distansarbete erbjuds som en möjlighet för medarbetarna. En av dem säger att det beror på att de hanterar mycket känslig information och en att det beror på att möjligheten till distansarbete är en möjlighet för medarbetarna, inte ett krav. Två av dem säger att de har fått nya uppdrag som kräver nyrekryteringar, men att de kan behålla samma lokaler eftersom närvaron på arbetsplatsen kommer minska. Det bör emellertid innebära att arean per anställd kommer minska för dessa båda myndigheter.

Även bland universiteten och högskolorna är det framför allt de lite mindre lärosätena som har svarat att de inte ser något behov av ändrad lokalarea per anställd. Det är dock två av de största universiteten, utifrån förhyrd lokalarea, som har svarat att de inte ser något behov av ändrad area per anställd. Det är Uppsala universitet (näst störst) och Umeå universitet (7:e största). Inget av de 10 lärosätena som har svarat att de inte ser något behov av ändrad area per anställd har lämnat någon kommentar.

I gruppen övrigt är det 9 myndigheter som har sagt att de inte ser något behov av ändrad area per anställd. Både Försvarsmakten och Polismyndigheten har svarat att de inte ser något sådant behov. Endast en av dessa 9 myndigheter har valt att lämna en kommentar till frågan. Det är Domstolsverket (som förhyr mer än 400 000 m² lokaler). De säger att de inte har fattat beslut om detta ännu.

Kan inte bedöma behovet av framtida area per anställd

Sammantaget svarade 33 myndigheter (17 procent) att de inte kan bedöma det framtida behovet av area per anställd. Av dessa var det 10 myndigheter som valde att lämna en kommentar till frågan. Alla som har lämnat en kommentar skrev att det är

för tidigt att bedöma det framtida lokalbehovet till följd av det nya arbetssättet. Flera uppger också att de ska utreda eller mäta effekten av den nya vardagen, se hur många som kommer att utnyttja möjligheten till distansarbete, innan de kan ta beslut om ändrad lokalarea. Flera av de som har lämnat en kommentar uppger att de kommer behöva ändra lokalerna, men de kan i dagsläget inte bedöma hur ytan per anställd kommer att utvecklas.

Behov av större area per anställd

Sammantaget svarade 4 myndigheter (2 procent) att de bedömer att de kommer behöva en större area per anställd i framtiden. Av dessa var det 2 stycken som valde att lämna en kommentar. Den ena skriver att de har haft för små lokaler och att pandemin visar att man inte vill sitta för tätt i ett litet rum av respekt för all sorts smittspridning samt att det är nödvändigt med större lokaler för att få den lugn och ro man har haft hemma. Den andra myndigheten som har valt att kommentera säger att de blir allt fler medarbetare och behöver fler arbetsplatser men kommer också att initiera ett projekt kring lokalanvändningen.

Behov av ändrad lokalisering nedbrutet på myndighetsgrupp

I alla myndighetsgrupperna var det störst andel av myndigheterna som svarade att de inte ser något behov av förändrad lokalisering. I tabellen nedan framgår svarsfördelningen mellan de olika myndighetsgrupperna eller lokaltyperna.

Andel av myndigheternas svar per svarsalternativ och lokaltyp

Lokaltyp	Billigare läge	Dyrare läge	Ingen förändring	Kan ej bedöma
Arkiv och museer	8 %	0 %	69 %	23 %
Kontor	3 %	1 %	71 %	24 %
Universitet	0 %	4 %	86 %	11 %
Övrigt	0 %	0 %	53 %	47 %
Summa	3 %	2 %	72 %	24 %

Om hänsyn tas till de svarande myndigheternas lokalarea kan vi konstatera att den största lokalarean finns hos de myndigheter som svarade att de inte ser behov av förändrad lokalisering. Det är dock inte så stor skillnad mellan svarsalternativen ”Ingen förändring” och ”Kan ej bedöma”. I grupperna Kontor och Övrigt finns den största lokalarean hos de myndigheter som svarade att de inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering.

Andel av myndigheternas lokalarea per svarsalternativ och lokaltyp

Lokaltyp	Billigare läge	Dyrare läge	Ingen förändring	Kan ej bedöma
Arkiv och museer	8 %	0 %	51 %	41 %
Kontor	2 %	1 %	44 %	52 %
Universitet	0 %	1 %	96 %	3 %

Lokaltyp	Billigare läge	Dyrare läge	Ingen förändring	Kan ej bedöma
Övrigt	0 %	0 %	31 %	69 %
Summa	1 %	1 %	53 %	45 %

Generellt sett har myndigheter med förhållandevis stor lokalarea i högre utsträckning svarat att de inte kan bedöma behovet av ändrad lokalisering. I gruppen Universitet och högskolor är det dock endast tre myndigheter med förhållandevis liten lokalarea som har svarat att de inte kan bedöma behovet.

Bilaga 2 Enkät till myndigheterna

Med den här enkäten vill ESV få en övergripande bild av vilka förändringar som kan bli bestående i myndigheternas ordinarie verksamhet. Utgångspunkten är de erfarenheter som myndigheterna dragit av coronapandemin. Uppgifterna kommer sammanställas och analyseras inom ramen för ESV:s projekt om bestående coronaeffekter i myndigheternas verksamhet.

Enkäten innehåller sex frågeområden: distansarbete, rekrytering, kontorsutrustning, digitala aktiviteter, resor och lokalförsörjning. Med enkäten hoppas ESV identifiera exempel på hur myndigheterna hanterat pandemins utmaningar och möjligheter samt om det finns några hinder för att nya arbetssätt ska bli permanenta.

Tack för att du deltar!

1. Distansarbete

1.1 Uppskatta hur stor andel av myndighetens medarbetare som arbetade på distans minst en dag i veckan under december 2019 (innan pandemin)?

Ingen arbetade på distans

1-20%

21-40%

41-60%

61-80%

81-100%

1.2 Uppskatta hur stor andel av myndighetens medarbetare som arbetade på distans minst en dag i veckan under december 2020 (under pandemin)?

Ingen har arbetat på distans

1-20%

21-40%

41-60%

61-80%

81-100%

1.3 Uppskatta hur stor andel av myndighetens medarbetare som kommer erbjudas att arbeta på distans minst en dag i veckan efter pandemin?

Ingen kommer erbjudas distansarbete

1-20%

21-40%

41-60%

61-80%

81-100%

1.4 När distansarbete erbjuds, hur stor andel av arbetstiden kommer erbjudandet omfatta? (20 % motsvarar 1 dag i veckan)

Ingen kommer erbjudas distansarbete

1-20%

21-40%

41-60%

61-80%

100 %

Kommentar

2. Rekrytering

2.1 I vilken utsträckning kunde medarbetare ni rekryterade under 2019 (innan pandemin) välja fritt var i landet de skulle vara stationerade?

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

2.2 I vilken utsträckning kommer medarbetare ni rekryterar efter pandemin välja fritt var i landet de ska vara stationerade?

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Kan ej bedöma

2.3 Har pandemin inneburit att ni fått ett bestående behov av personal med ny kompetens?

Ja

Nej

Kan ej bedöma

2.4 Om ja, ge exempel på vilken/vilka kompetenser?

3. Kontorsutrustning

3.1 Kommer ni erbjuda kontorsutrustning för hemarbete efter pandemin? (välj ett eller flera alternativ)

Ja, vi kommer låna ut befintlig utrustning som myndigheten införskaffat innan pandemin

Ja, vi kommer låna ut utrustning som införskaffats särskilt för distansarbete

Ja, vi kommer erbjuda kontorsutrustning för hemarbete på annat sätt (ange gärna hur)

Kommentar

Ja, vi kommer betala bidrag till medarbetare så att de själva kan införskaffa kontorsutrustning för hemarbete

Nej

Kan ej bedöma

4. Digitala aktiviteter

I vilken utsträckning ägde följande aktiviteter rum i digital form i december 2019 (innan pandemin)?

4.1 Utbildningar som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.2 Konferenser som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.3 Interna möten (inom myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.4 Externa möten (utanför myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

I vilken utsträckning ägde följande aktiviteter rum i digital form i december 2020 (under pandemin)?

4.5 Utbildningar som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.6 Konferenser som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.7 Interna möten (inom myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.8 Externa möten (utanför myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

I vilken utsträckning bedömer ni att följande aktiviteter kommer att äga rum i digital form efter pandemin?

4.9 Utbildningar som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.10 Konferenser som medarbetarna deltar i

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.11 Interna möten (inom myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.12 Externa möten (utanför myndigheten)

Inte alls

I viss utsträckning

I ungefär hälften av fallen

I hög utsträckning

I samtliga fall

Inte i någon form (varken digital eller fysisk)

4.13 Utöver utbildningar, konferenser och möten, har något i ordinarie verksamhet (exempelvis tillsyn, handläggning av ärenden) förändrats bestående med avseende på digitalisering? Jämför med hur det var i december 2019 (innan pandemin).

Ja

Nej

Kan ej bedöma

4.14 Om ja, ge exempel?

.....

5. Resor

5.1 Jämfört med innan pandemin, hur bedömer ni att myndighetens resor kommer förändras?

Resandet kommer minska väsentligt

Resandet kommer minska något

Resandet kommer vara oförändrat

Resandet kommer öka något

Resandet kommer öka väsentligt

5.2 Har ni fattat något beslut om hur myndighetens resor ska genomföras efter pandemin (en resepolicy eller liknande)?

Ja

Nej

Kommentar

6. Lokalförsörjning

Om ni har flera lokaler, uppskatta i genomsnitt.

6.1 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende lokalyta per anställd?

Behov av mindre yta per anställd

Ingen förändring

Behov av större yta per anställd

Kan ej bedöma

Kommentar

6.2 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende lokalisering?

Behov av lägen som kostar mindre

Ingen förändring

Behov av lägen som kostar mer

Kan ej bedöma

Kommentar

6.3 Hur bedömer ni myndighetens framtida behov avseende hyrestidernas längd?

Behov av kortare hyrestider

Ingen förändring

Behov av längre hyrestider

Kan ej bedöma

Kommentar

.....
6.4 På vilket sätt bedömer ni att ni kommer samverka med andra organisationer angående lokaler framgent? (ett eller flera alternativ)

Vi kommer hyra ut lokaler i andra hand till andra organisationer

Vi kommer hyra lokaler i andra hand av andra organisationer

Vi kommer använda coworking-lösningar³⁸

Vi kommer nyttja gemensamma verksamhetslokaler (ej möteslokaler)

Vi kommer nyttja gemensamma möteslokaler

Vi kommer samverka om lokaler på annat sätt (kommentera gärna)

Kommentar

.....
 Vi kommer inte samverka med andra organisationer angående lokaler

7. Denna enkät syftar till att ta fram exempel på nya/förändrade arbetssätt som kommer bli bestående.

7.1 Har det skett några övriga förändringar i myndighetens arbetssätt som inte behandlats i enkäten?

.....
7.2 Har ni identifierat några hinder för att de nya/förändrade arbetssätt som har uppkommit under pandemin ska kunna bli bestående?

.....
³⁸ Med coworking menar ESV att myndigheten tecknar ett avtal om en coworking-lösning och därigenom får tillgång till lokalyta och exempelvis gemensam administrativ service och infrastruktur.

Bilaga 3 Intervjuguide

Intervjufrågor – Bestående coronaeffekter i myndigheternas verksamhet

Förändrade arbetssätt

- Har ni genomfört organisationsförändringar med anledning av pandemin som påverkar kostnaderna?
 - Vilka?
 - Vad tror ni kommer vara bestående?
- Upplever ni att verksamheten blivit mer/mindre effektiv?
 - I så fall hur, ex. ökad/minskad produktivitet
- Har ni verksamheter/aktiviteter som ni fortsatt kommer anordna digitalt?
 - Vilka?
 - Innebär det förändrade kostnader?
- Hur stor andel av era medarbetare har arbetat på distans?
 - Kommer medarbetare fortsatt ha möjlighet att arbeta på distans?
 - Hur stor del av tiden?
 - Kommer möjlighet till distansarbete innebära att ni kommer rekrytera utanför närområdet?
 - Erbjuds t.ex. utrustning för hemmet

Lokalförsörjning

- Kommer ert lokalbehov att förändras?
 - Större/mindre area
 - Ändrad lokalisering? (I så fall till ett billigare eller dyrare läge?)
 - Behov av annan utrustning?
 - Ändrad kontorslösning (egna rum/kontorslandskap/flexkontor)?
- Ser ni behov av större samverkan med andra myndigheter angående lokaler?
- Vill/planerar ni att testa co-working-lösningar?
- Anser ni att det borde finnas statliga lokalkollektiv?

Kostnadsfördelning

- Vilka tillfälliga kostnadseffekter har ni sett?
- Vilka av dessa tror ni kommer bli bestående?

Om det är någon frågeställning som är intressant att lyfta inom ramen för projektet, men som vi inte tagit upp ovan så ta gärna upp det under intervjun

ESV gör Sverige rikare

- Vi har kontroll på statens finanser, utvecklar ekonomistyrningen och granskar Sveriges EU-medel.
- Vi arbetar i nära samverkan med Regeringskansliet och myndigheterna.